

Novosjka Kronika

Izdaja:
BRITANSKA
OBVESČEVALNA
SLUŽBA

Cene za naročnike
mesečno:

v tuzemstvu 2 šilinga
v inozemstvu 5 šilingov

POSAMEZNA
ŠTEVILKA 50 GROSEV

Celovec, 15. oktobra 1948

Leto IV.

Številka 42

Rusija pripravljena „razkriti tajnosti“

če bo Zapad sprejel njen načrt za razorožitev

Ko je dal to ponudbo, je gospod Višinski dejal pred političnim odborom Organizacije Združenih narodov: »Dali vam bomo vse te podatke, kakor hitro bo to imelo praktičen učinek.

Če boste sprejeli predloge za prepoved atomskega orožja in za znižanje oborožitve na eno tretjino v tekočem letu, tedaj bomo mi položili naše karte na mizo in sicer vsa ko posamezno.«

Višinski je odvrnil na poziv ameriškega delegata, gospoda Warren Austina, ki je zahteval jasen preklíc tega, da se zdi Rusiji vojna »neizogibna« in sodelovanje nemogoče. Rusija »hrepeni po sodelovanju,« je dejal gospod Višinski.

Nadaljeval je, da je možno sodelovanje med deželami z različnimi ideologijami ter je predlagal neposredno glasovanje. Rusija bi sprejela vsakršne ukrepe, ki bi zjamčili znižanje oborožitve.

V Londonu pričakujejo, da bodo pričeli nadaljevati pogajanja glede Berlina v Varnostnem svetu koncem tega tedna. Zastopniki zapadnih držav so v Parizu objasnili predsedniku Varnostnega sveta, da v vprašanju berlinske blokade ni mogoč noben kompromis. Zapadne države hočejo doseči čimprejšnjo odločitev Varnostnega sveta glede njihove obtožbe, da predstavlja sovjetska blokada Berlina ogrožanje mednarodnega miru in sodelovanja.

Zapadne države so vložile resno pritožbo in sedaj ne morejo čakati, da ostane to vprašanje nerešeno. Če argentinski zunanji minister dr. Bramuglia ne bo sam sklical seje, bodo morale zapadne velesile to zahtevati.

Sovjetsko zadržanje napram posredovalnim poizkusom »nevturalnih« članov skupščine označuje dejstvo, da Višinski še ni odgovoril na njihove predloge, kar so za-

padne velesile storile in s tem še enkrat dokazale pred vsem svetom svojo edinstvo v berlinskem vprašanju navzlic vsem govoricam, ki so to edinstvo med zapadnimi velesilami hotele znikati.

SOVJETI NADALJUJEJO Z ZRAČNIMI VAJAMI

Britanske oblasti so ponovno vložile protest zaradi sovjetskih zračnih vaj v berlinskem zračnem mostu. V britanskem protestu, kateremu se je pridružila tudi Amerika, opozarjajo na to, da bodo odgovorni Sovjeti za resno ogrožanje britanskih in ameriških letal.

Sovjetska zveza je v nasprotju s svojim dosedanjim nasprotovanjem vsaki podporni akciji Združenih narodov v Nemčiji zaprosila, da se naj razširijo novi podporni načrti Mednarodnega sklada za nujno pomoč otrokom tudi na šest milijonov otrok, ki bivajo v sovjetski coni Nemčije.

Sovjetske radijske oddaje Združenim državam v angleškem jeziku bodo od sedaj naprej povečali na 55 minut dnevno. To so objavile ameriške radijske oblasti v New Yorku. Z razširjenim programom se bodo posluževali velikih ruskih oddajnih postaj, od katerih jih največ na področju Moskve.

Trgovina med Vzhodom in Zahodom

Po mišljenju ameriških trgovinskih strokovnjakov bodo razprave o poboljšanju trgovinskih odnosov med vzhodno in zahodno Evropo, ki so se zaključile v Ženevi, pozitivno vplivale na evropski gospodarski razvoj.

Ženevski sestanek je sklical gospodarska komisija Združenih narodov za Evropo. Sestanka so se udeležili zastopniki evropskih držav, ki so članice Združenih narodov ter Združenih držav. V cilju ojačenja trgovinskih stikov med vzhodno in zahodno Evropo sta belgijska in nizozemska zastopnika skupno predložila resolucijo o ustanovitvi stalnega trgovinskega odbora v okviru gospodarske komisije. Resolucija je bila sprejeta z desetimi glasovi.

Značilno je, da niso zastopniki vzhodnih držav nasprotovali sprejemu resolucije, čeprav so se vzdržali glasovanja. Poljski zastopnik je celo predložil naj tajništvo čim prej zbere potrebne podatke, da bi mogel novi trgovinski odbor začeti z delom.

Pripravljenost vzhodnega bloka, da sodeluje z ostalimi državami za ojačenje trgovinskih stikov je treba pripisati dejstvu, da Sovjetska zveza ni v stanju dobavljati svojim privržencem potrebščine, ki so neobhodno potrebne za njihovo obnovo.

Nadaljni uspeh, ki je bil dosežen na ženevski konferenci, predstavljajo sporazumi, ki so jih sklenili med Italijo, Češkoslovaško, Poljsko in Jugoslavijo, s katerimi se Italija obvezuje, da bo dobavila nadomestne dele za ameriške tovarne avtomobile v vrednosti več milijonov dolarjev v zameno za industrijske surovine.

Pred vojno je vzhodna Evropa oskrbovala zahodne države z dobrim delom njihovih potrebščin. 32% lesa, ki so ga uvažale zahodne evropske države, je dobavljala vzhodna Evropa. Poljska je izvozila pre-

Premikanje jugoslovanskih čet

Z neko izjavo italijanskih vodilnih krogov so dopolnili prejšnja poročila o večjem premikanju jugoslovanskih čet v bližini meje.

Izgleda, da Jugoslavija naglo umika svoje čete z italijanske meje v severovzhodnem kotu Istre proti notranjosti dežele. Javljajo tudi, da so jugoslovanske čete zapustile Hrpelje in okolico št. Stefana in pobrale s seboj vso opretno in živež ter so porile koče in barake. Slična poročila so prišla iz Isole v jugoslovanski coni Svobodnega tržaškega ozemlja in tako ni ostalo skoraj nobenih jugoslovanskih čet na južnem obrežju Istre.

Takšno premikanje čet je morda povzročila želja beograjskih oblasti, da bi imele več zanesljivih sil na razpolago po drugih bolj kritičnih pokrajinah.

(»The Times«)

Ravnatelj I. R. O. v Kanadi je prispel v Avstrijo

Gospod James Colley, šef delovanja za mednarodno begunsko organizacijo v Kanadi, je v torek prispel iz Nemčije na Dunaj.

Gospod Colley ki bo preživel nekaj dni v Avstriji, bo razpravljal z uradniki I. R. O. o raznolikih možnostih izselitve v Kanado ter bo tudi obiskal središča I. R. O. na Korškem in na Stajerskem.

Od meseca julija, t. l. je okrog 4000 razseljenih oseb zapustilo Avstrijo in se izselilo v Kanado.

Avstrija in Bolgarija bosta sklenili pogodbo

Dosežen je bil sporazum v osnovnih vprašanjih pogajanj med Avstrijo in Bolgarijo, ki se sedaj vrše, je sporočilo avstrijsko ministrstvo za trgovino in promet. Po tej pogodbi bo Avstrija uvažala večje poljedelske pridelke, dalje maščobe, jajca, prišiče, žito in kože iz Bolgarije, a tja bo v zameno pošiljala železno rudo. Poročilo pripominja tudi, da Avstrija za enkrat ne namerava uvažati bolgarskega tobaka.

Aretacije v Madžarski

V ponedeljek je bilo v Budimpešti ponovno aretiranih 54 oseb, med katerimi so bili tudi visokošolci. Uradno poročilo je objavilo, da so bili obtoženi pripadništva k ilegalni organizaciji, zaposleni pri velikem vtihotapljenju tujih valut. Tudi se jim očitata, da so pomagali Madžarom zbežati iz dežele.

Franciji grozi še večja stavka

V Franciji se vrše pogajanja med predstavniki železniške uprave in voditelji sindikatov. Pogajanja so se pričela že v ponedeljek in sicer najprej med gospodom Pineaujem, socialističnim ministrom za promet in govornikom železniških delavcev. Pol milijona rudarjev in drugih stavkajočih delavcev v Franciji, pa napeto pričakuje izid teh pogajanj, ki bodo odločila, do kakšne meje se bodo delavci, zaposleni na podržavljenih železnicah, pridružili stavkojočim vrstam.

Čeprav je gospod Raymond, predsednik Narodne železničarske zveze, dejal, da trenutno ni nevarnosti splošne stavke železničarjev, je mnogo strojevodij in kurjačev, predvsem v pokrajini Cherbourg, zapustilo svoje delo.

Prve posledice premogovne stavke se že čutijo v Parizu, kjer je podržavljeno električno podjetje »Electricite de France« moralo znatno omejiti potrošnjo toka.

OBTOŽBA SABOTAŽE

Pariški konzervativni list »France Soir« je objavil, da je Kominform dal francoski komunistični partiji 120.000.000 frankov

Rodomor - zločin proti mednarodnem pravu

Zakonodajni odbor Združenih narodov se je sporazumel v tem, da je označil »rodomor« (ali množično iztrebljanje manjšine) za zločin proti mednarodnemu pravu, pa naj bo izvršen v miru ali v vojni.

Označba »rodomor« je bila prvič uporabljen v primeru vojnih zločinov Hitlerja proti Židom.

Dostavek »v času miru« v členu 1. načrta mednarodne konvencije o rododomoru je predložil britanski najvišji državni tožilec sir Hartley Shawcross, ki se je udeležil nürnberškega procesa proti nacističnim voditeljem.

S predlogom je soglašalo 58 članov odbora, ki so sprejeli naslednje besedilo prvega člena konvencije: »Visoke pogodbenice stranke potrjujejo, da je rododomor zločin proti mednarodnemu pravu, pa naj bo izvršen v času miru ali v vojni in se obvezujejo, da ga bodo preprečile in kaznovale.«

podpore za vzdrževanje stavk v Franciji.

Ta obtožba je sledila trditvam francoskega ministra za notranje zadeve, gospoda Jules Mocha, ki je ob koncu tedna dejal, da je Kominform dal francoski komunistični partiji nalog, naj izzove stavke v Franciji kot del načrta za sabotiranje Marshallove pomoči Evropi.

Montgomery sprejel voditelje zapadnoevropske obrambe

Dva francoska člana novo ustanovljene obrambne organizacije za narode Zapadne zveze, general Lattre de Tassigny in viceadmiral Robert Jaujard, sta prispela z letalom v London, da bi razpravljala s svojim šefom feldmaršalom Montgomeryjem.

General de Tassigny je vrhovni poveljnik Zapadne zveze in njene vojske, admiral Jaujard pa predstavnik mornarice. Prav tako je bil predstavljen maršal Sir James Robb, poveljnik zračnih sil Zapadne zveze.

Vršilo se bo še več zborovanj, predno bodo franciski predstavniki odpotovali nazaj v Pariz. Smatrajo, da bodo predstavniki britanskega Združenega kraljestva, ki prav tako sedaj zborujejo v Londonu, imeli priložnost razpravljati s predstavniki Zapadne Evrope o medsebojnih obrambnih problemih.

Svica pristopila k Marshallovemu načrtu

Zgornja zbornica švicarskega parlamenta, Državni svet, je sedaj izglasovala sodelovanje Švice pri ameriškem obnovitvenem načrtu za Evropo z 32 glasovi proti 1. Ta osamljeni oportunist je bil član neodvisne stranke. V Državnem svetu ni nobenega komuniste. Tri dni popreje je prav tako Spodnja zbornica izglasovala sprejem ameriške pomoči in sicer s 136 glasovi proti 7. Nasprotovali so komunistični člani.

Gospod Alberto Artajo, španski zunanji minister je v posebnem letalu zapustil Madrid in se podal v Argentino. Poslanstvu gospoda Artaja pripisujejo velik pomen, čeprav je baje le vrnil lanskoletni obisk gospe Peronove.



Po zemeljski obli

AVSTRIJA

Ameriški visoki komisar za Avstrijo general Geoffrey Keyes pravi v svojem zadnjem poročilu, da je kljub sovjetskim oviram opaziti napredek v obnovi avstrijskega gospodarstva. Prav tako pa je tudi opaziti, da se država vrača pod nadzorstvo avstrijske vlade.

Promet na osmih kratkih železniških progah na ameriškem področju so popolnoma obnovili — pravi poročilo — ter so železnice vrnili zasebnim ustanovam. Vse glavne železniške proge in mostove so popravili. Tovorni promet se je od konca sovranožnosti povečal za 130%.

Osnovne šole na ameriškem področju obiskuje večje število otrok kakor pa leta 1937. Izbiro šolskih knjig pa so ponovno zaupali avstrijskemu prosvetnemu ministru.

Na ameriškem področju so ameriška civilna sodišča prostovoljno odstopila 85% zadev avstrijskim oblastem. Ameriška sodišča so večinoma sodila prometne kršitve, krajo ameriške lastnine in osebe, ki so nosile strelno orožje.

V zadnjem letu so Američani in Angleži vrnili avstrijski vladi tudi nadzorstvo nad komunikacijami.

Keyes sporoča nadalje, da so Sovjeti zavrnili vse predloge za povečanje telefonskih in radijskih zvez in letalske pošte. Sovjetska zveza prav tako odklanja ukinitve cenzure nad mednarodnim dopisovanjem, nad telefonom in brzojavom.

Telefonski pogovori med krajema Feldkirch in Buchs v Švici, ki sta le 16 km drug od drugega, se vršijo po liniji, ki je dolga preko 1100 km, zato, da jih lahko nadzorujejo na Dunaju.

Sovjeti imajo očitno pri tem dvojni namen: kolikor mogoče zmanjšati zveze z zahodnimi državami in cenzurirati ter nadzorovati tiste zveze, ki jih na noben način ne morejo preprečiti.

Avstrijski narod — pravi Keyes — je pokazal, da je zmožen sam skrbeti za lastne gospodarske zadeve.

Sovjetska zveza ni odklonila samo zmanjšanja nadzorstva nad komunikacijami in prevozom, temveč tudi ni hotela izdati avstrijski vladi dovoljenja, da bi ta izdajala potne liste in nadzorovala svoje meje, niti ji ni dovoljeno, da bi se udeleževala mednarodnih konferenc za prevoz.

Po treh letih zasedbe — zaključuje poročilo — Sovjetska zveza še vedno prepoveduje Avstriji upravo policije in ne pusti, da bi avstrijske državljane sodila avstrijska sodišča. (SDWB)

ČESKOSLOVASKA

Češka zbornica je prejšni teden sprejela novi zakon za obrambo republike. Novi zakon daje vladi in policiji oblast, da vsako obliko protidržavnega delovanja kaznuje kot izdajstvo. Pod takšnim delovanjem je treba razumeti sleherni izraz nasprotovanja in opozicije proti sedanjemu režimu, kar bodo odslej smatrali za zločin, ki ga lahko drastično kaznujejo. Da ne bi ti novi »zločinci« padli državi v breme, bodo začeli ustanavljati taborišča za prisilno delo, kjer hočejo takšne ljudi poboljševati z garanjem. Novi zakon bo držal čekoslovaško ljudstvo v stalnem strahu in poleg tega dobavljati državi sužnje.

Češki komunistični ministrski predsednik Zapotocky je predložil zbornici tudi zakon o novi gospodarski petletki. Pri tej priliki je priznal da proizvodnja zlasti v kmetijstvu ni izpolnila pričakovanj. Češko ljudstvo se režimu očitno upira v tovarnah in po poljih.

FINSKA

Finska vlada je sklenila, da se bo Finska udeležila Marshallovega načrta za pomoč Evropi.

VELIKA BRITANIJA

V Londonu se je pričela pretekli teden konferenca zunanjih ministrov Commonwealtha. Britanski ministrski predsednik Attlee je označil v svojem radijskem nagovoru ostalim ministrskim predsednikom to konferenco kot »družinsko sejo«, katere cilj je odkrito izmenjanje mnenj in poizkus objasniti vsa vprašanja, ki zanimajo države britanskega imperija. »Imamo en cilj: ustvariti mir in blagostanje naših narodov. Pri tem nam pomaga vera v demokracijo in svobodo,« je izjavil Attlee.

ITALIJA

Britanska vlada je objavila »belo knjigo« o berlinskem vprašanju, v kateri so zbrani in objasnjeni vsi dogodki, ki so privedli do tega, da je bilo to vprašanje izročeno Organizaciji ZN.

ITALIJA

V Rimu se je pričela razprava proti bivšemu italijanskemu fašističnemu obrambnemu ministru, maršalu Grazianiju. Obtož-

nica mu očita, da je dal razorožiti italijansko vojsko in jo predal Nemcem. Nadalje je obtožen, da je dal ustreliti več sto italijanskih državljani. Nastopilo bo čez sto priči, od katerih pa jih je večina razbremenilnih.

Drobne novice

Danski kralj in kraljica bosta bivala en teden v tem mesecu pri angleški kraljevi rodbini v Buckinghamski palači. Za časa svojega bivanja v Londonu bo kralj Fridrik otvoril razstavo umetniških vrednosti svoje dežele.

Letno poročilo o odnošajih z javnostjo, ki ga je izdal pristojni urad UNO, poroča med drugim, da so pripustili okrog 200.000 oseb k zasedanjem raznih organov UNO v Lake Successu.

Prejšnji teden sta gospod Churchill in gospod Eden s svojima govoroma podprla napore britanske vlade za preosnovo in okrepitev teritorialne in pomožne vojaške sile. Ob otvoritvi glavnega stana neke letalske edince je gospod Churchill, ki je postal njen častni letalski poveljnik, dejal, da najsi prevladujejo pod strankarsko politiko kakršni koli nazori v svobodni deželi, mora vendar kljub temu vsakdo skušati vse, kar je v njegovi moči, da postavi domovino pred stranko.

Dejal je, da goreče upa, da bodo reorganizacijski napor kronani z uspehom in da bo vrste njegove edince napolnil cvet moške mladine, saj je vneta želja mnogih mladeničev, da bi postali piloti. Dalje je poudaril, da so v teh mračnih dneh za svobodo in varnost vsakega naroda, neobhodno potrebni širokopotezni ukrepi.

»Ta poziv nabornikom — je Churchill nadaljeval — ima še poseben pomen tukaj v kneževini Surrey in Kent, na kateri je, kot se še vsi spominjamo, sovražnik postal zelo pozoren zaradi njunega odličnega letalstva. Brez dvoma bi dosegli enako pozornost z našimi letali brez pilota in letečimi bombami, katerih bi se poslužili v velikem številu, če bi bili prisiljeni stopiti v boj s komurkoli.«

POGREŠKE IZ PRETEKLOSTI

»Trenutno potekajo meje Azije ob Labi (nem. Elbe). Toda bilo bi zelo nespametno, če bi dovolili, da bi to, kar se dogaja pred našimi očmi in prodira z vsakim dnem do

Avstrijski narod je do sedaj zbral okrog 200.000 dolarjev na pobudo Združenih narodov za otroke. To vsoto so zbrali iz obsežnih prispevkov sindikalnih, trgovskih, strokovnih in poljedelskih organizacij države, ki je ena izmed najpotrebnejših v Evropi in ki obenem prejema podporo Organizacije Združenih Narodov v obliki dodatne hrane v korist 400.000 učencem.

Tretje letno poročilo Mednarodne banke za obnovu in razvoj pravi, da bodo upanja za končno evropsko obnovo zmanjšana ter da bo izgubljena priložnost, ki jo nudi evropski obnovitveni načrt, če ne bo mogoče razširiti tržišča za evropske proizvode in če ne bo mogoče doseči večje svobode v notranjeevropski trgovini.

V bližini Havanta kneževini Hampshire so sedaj zaprli taborišče za razseljene osebe, ki je sprejelo nad 15.000 prostovoljnih delavcev iz vse Evrope, jih prehranilo v prvih dneh njihovega prihoda in jim preskrbelo službe. Taborišče je delovalo 15 mesecev. V njem je ostalo samo oskrbnitvo in pa nekaj razseljenih oseb, ki se morajo najprej pozdraviti.

Meje Azije potekajo ob Labi

naših ušes, vplivalo tudi na našo notranjost. Bilo bi pogrešno ponavljati napake iz prošlosti, ki bi nas vrgle pod mnogo slabšimi in mnogo manj opravičljivimi okolišninami v boj na življenje in smrt za gol obstoj naše dežele. Izgleda pa, da ni samo obstoj naše dežele na kocki. Branitev svobode in odpor proti vsakemu nasilju, najsi bo v kakršnikoli obliki, je naloga vsega sveta.

Gospod Churchill se je v svojem govoru spomnil tudi vloge, ki jo je igrala letalska edinica kneževine Surrey v zadnji vojni Velike Britanije, ter dejal, da bo spomin na one, ki so dali svoje življenje, vedno živ v duhu njihovih sorjakov.

DOLŽNOST NARODA

Gospod Eden, ki je z istim ciljem kot gospod Churchill govoril v Londonu, je dejal, da vlada po vsej deželi doma in v mnogih deželah po svetu globoko hrepenenje po miru. Toda to stoletje jih je izučilo, da slabost na lastnem otoku in v obrambi sveta ni bila nikak prispevek k miru. Naloga vse dežele je, da se pripravi na obrambo svoje domovine, in to brez vsakega strankarstva.

Eden je nadaljeval: »Vlada poziva k prostovoljnemu naporu, da bi mogli sami braniti našo deželo. Naloga vsakogar nas je, da stori vse najboljšje, da se vsi odzovejo temu pozivu. Mi vsi goreče želimo, da bi nikdar več ne nastal kak ponoven svetovni spor. Vseeno pa moramo biti pripravljeni za slučaj vojne, kajti zaradi novih orožij ob njenem izbruhu pač ne bo nobene priložnosti za priprave.«

Pogoji za razgovore s Sovjeti

„New York Times“

Kakšno je stališče zahodnih držav, so jasno povedali zastopniki Velike Britanije, Združenih držav in Francije na dosedanjih sejah Glavne skupščine UNO. Zahodne sile sodijo, da je Sovjetska zveza z uvedbo blokade in z drugimi nezakonitimi sredstvi v Berlinu ustvarila nepremagljivo oviro za kakršna koli pogajanja o Nemčiji. Anglija, Francija in Amerika so zdaj trdno odločene storiti vse, kar bi bilo potrebno, da zagotove varnost in obstanek svojim oboroženim silam v Berlinu in tamošnjemu prebivalstvu, za katero so dolžne skrbeti. To skrb jim nalaga svojočasni sporazum med štirimi zavezniki v letih 1945.

Tisti trenutek, ko bi Sovjeti odpravili blokado Berlina in bi se odpovedali poizkusom ukloniti nemško prebivalstvo s silo, bi bile zahodne države voljne razpravljati s Sovjetsko zvezo o vseh spornih vprašanjih, ki se tičejo Nemčije. Med temi vprašanji je tudi vprašanje o bodoči nemški vladi. Te razgovore bi lahko imeli v Varnostnem svetu UNO, ali pa bi se zato spet sešli štirje zunanji ministri, kar bi Sovjeti pač želeli.

Anglija, Francija in USA zavračajo sovjetske pritožbe, da se nočejo pogajati in izjavljajo, da so pripravljene razgovarjati se s Sovjetsko zvezo, kadar bi ona hotela. Ne mislijo se pa seveda že vnaprej odpovedati svojim pravicam, ali ukloniti se sili, ki bi jo Sovjeti uporabljali proti njim.

Zdaj je Sovjetska zveza na vrsti, da pokaže svojo dobro voljo in pripravljenost za poravnavo.

Seveda pa vse to ne pomeni, da bi bile zahodne države dolžne čakati kdo ve kako dolgo, kdaj bi Sovjeti privolili v sklepanje miru, ko pa Sovjetska zveza med tem sama skuša vsiliti svetu svoj mir pod svojimi pogoji. Ta pripravljenost tudi ne pomeni, da bi zahodni zavezniki dajali Sovjetom pra-

vico in oblast, da hromijo vsa zahodna prizadevanja za organizacijo miru, gospodarske stalnosti in samoobranbe na svetu.

Nasprotno, veliko bolj verjetno je, da bodo zahodne države prej dosegle sovjetsko privoljenje za sprejemljivo rešitev raznih vprašanj, če se bodo najprej same sporazumele med sabo in svetu predložile mirovni načrt, ki ne bo predstavljal samo meglenega osnutka in vseboval samo omenjenih ciljev, kakor je to bilo do sedaj, marveč program, ki bo lahko mobiliziral vso silo svetovnega javnega mnenja.

Ta program se mora spet vrniti k tistim načelom, ki so svobodnim ljudem dajala pobudo, da so tvegali vojno. Ta pobuda je prav tako potrebna sedaj, ko bomo tvegali napore za mir. Ta mirovni program bo še bolj učinkovit, če bodo demokratične države jasno pokazale, da ni samo Svet zunanjih ministrov tista ustanova, ki lahko sklepa o rešitvi vprašanj kakor trdijo to Sovjeti, marveč, da so še drugi načini, da pridemo do rešitve, če bi pogajanja med zunanjimi ministri zopet doživela zaradi sovjetskega veta polom.

Že sporazum v Potsdamu, ki ta Svet ustanavlja, določa namreč, da so zunanji ministri pooblašteni sklepati mirovne pogodbe z Italijo in z vzhodnoevropskimi državami. Pogodbo z Nemčijo pa smejo samo pripraviti, ker jo bodo sklepale druge, bolj veljavne ustanove. Taka širša in bolj veljavna ustanova bi bila n. pr. konferenca, katere bi se udeležile vsaj vse prvotne podpisnice izjave o Združenih narodih. Ta izjava naj bi tvorila načelno osnovo takšne mirovne konference.

Sovjeti se morajo tega zavedati, zavedati pa se morajo tudi pogojev glede katerih zahodne države pri morebitnih novih pogajanjih glede Berlina in glede Nemčije ne bodo odnehale.

Grčija med dnevom in nočjo

Zadnje dni so časopisne vesti poročale, da so grške pomorske baterije uničile ladjo, ki je Markosovim partizanom skušala izkrcati vojaške potrebščine, predvsem municijo. Obenem se vladne čete pripravljajo na zadnjo odločilno ofenzivo na področje, ki ga uporniki še imajo zasedenega in kjer jih je po cenitvah atenskih krogov še kakih 8000.

Taka, na prvi pogled že vsakdanja poročila pa krijejo za seboj velikansko tragedijo grškega naroda, ki se je pričela z italijansko okupacijo, se končala z nemško, toda triletna mirna doba, v kateri ostali evropski narodi obnavljajo, Grčiji ni prinesla miru. Iz partizanske vojne proti okupatorju se je razvila krvava državljanska vojna, ki še danes ni končana.

Poglejmo v obrisih in kratkih potezih nazaj v leta, ko se je tragedija grškega naroda pričela. Poleti 1941. so prišli Italijani kot okupacijska oblast. Sledila je prva doba velike lakote, kajti grška zunanja trgovina, ki je prinašala glavni vir dohodkov, je popolnoma zastala. Grške ladje so ležale ali na dnu morja ali pa bile pod zavezniško zastavo. Dolga in zagrizena vojna v Albaniji je že prej pobrala zalogo živil. Doba italijanske okupacije je bila kot drugod na Balkanu tudi za Grke doba koncentracijskih taborišč in zagrizene gverilske vojne talcev in prvih požganih naselij. Po kapitulaciji Italije so prišli Nemci. Gverilska vojna se je s podvojeno zagrizenostjo nadaljevala in čim bolj se je vojna bližala koncu, tem obupnejši je bil prehranjevalni položaj grškega ljudstva. Inflacija je dosegla fantastične višine, ljudje so po cestah umirali od lakote. Ko danes štejejo Grki svoje človeške izgube, jih je največ terjala lakota: 300.000. Morala je padla na najnižjo stopnjo: črna borza, prostitucija, tatvine in ropi.

Ko se je končala vojna, sta obe podtalni vojaški organizaciji, levičarska EAM in rojalistična desničarska EDES pod vodstvom generala Zervasa prevzeli oblast v predelih, ki sta jih pač imeli zasedene. Grški kralj je bil še v Kairu, v Pireju so se izkročale angleške čete pod poveljstvom generala Scobieja. Oddelki EAMa so oblegali Atene, v poulične borbe so posegle angleške enote in po večtedenskih borbah se je ELLAS (tako so se imenovala oborožene formacije EAMa) moral umakniti v gore. Takrat je znana brzojavka predsednika Churchilla generalu Scobieju prepovedala, da bi Grčija prišla pod komunistični režim. Sledila je doba volitev in kralj se je vrnil. Prepada med obema taboroma je bil vedno globlji. EAM je prišel popolnoma pod komunistično vodstvo in pozneje je general Markos po znanem sestanku s Stalinom prejel njegova zagotovila in pričel gverilsko vojno.

Vmes bi bilo treba še omeniti posredovalno vlogo regenta patrijarha Damaskinosa, modrega moža s tipičnim bizantinskim obrazom in vedenjem, toda tudi v njegovi moči ni bilo, da bi preprečil grozoten politični in ideološki razcep.

V svetovni politiki so zazijale prve razpoke med zavezniki in te so našle odmev tudi v Grčiji. Velikodušni Trumanovi vojaški in gospodarski pomoči legalni grški vladi je sledilo podpiranje generala Markosa s strani severnih ljudsko-demokratskih sosedov. Denarna reforma ni prinesla trajne ozdravitve. Državljanska vojna je zlasti preteklega leta zavzela velik obseg. Uporniki so imeli zasedene tri petine grškega ozemlja in takrat je Markos proglasil svojo vlado, v pričakovanju da bo ta priznana po državah vzhodnega bloka in Sovjetske zveze. To pa se ni zgodilo, ker bi takemu koraku sledilo priznanje raznih emigrantskih vlad v zapadnih prestolnicah in bi to za sovjetski tabor imelo le slabe posledice.

Atenska vlada je medtem reorganizirala svojo vojsko. Z ameriškim materijalom jo je opremila in poslala v boj proti upornikom. V mnogih ofenzivah se je posrečilo stisniti čete generala Markosa na vedno manjša področja ter jih zdecimirati. Državljanska vojna pa je še danes latentna. Po vsem tem, kar smo slišali v zadnjih dveh letih o poteku teh bojev je težko verjeti vsem poročilom, ki prihajajo iz obeh taborov. Trikrat so bili uporniki že »dokončno« uničeni in vendar javljajo še vedno o novih bojih. Dejstvo je, da imajo na ozemlju severnih sosedov svoja taborišča in vežbališča in tudi čez mejo so se v stiski mogli umakniti. Balkanska komisija Združenih narodov je prinesla o tem ne dvoumne dokaze, čeprav njeno poročilo tudi za atensko vlado, kar se tiče drakončnih ukrepov in represalij, ni laskavo. Izgledalo je, da bo spor med Titom in Kominformom usoden za pokret generala Markosa, danes pa je skoraj mogoče reči, da so tudi ta upanja padla v vodo. Kri teče naprej. Pet in pol milijonski grški narod izkrvaveva pred očmi sveta in konferenc. Videant consules. -cis.

Javno mnenje in ameriška zunanja politika

Thomas A. Bailey, The Man in the Street — the Impact of American Public Opinion on Foreign Policy (Mož s ceste — vpliv ameriškega javnega mnenja na zunanjo politiko), Macmillan, New York, 1948.

Tako-imenovani »mož s ceste«, ki je že prišel v pregovor, ima pač, kot to mnogi trdijo, druge skrbi, kot da bi se briga za zunanjo politiko svoje vlade. Ako pa vzbudi zunanjepolitična trenja in krize njegovo zanimanje, se znajde ali pred dovršenimi dejstvi ali pa pred tako zapletenimi položaji, da skoro ne more biti govora o njegovem neposrednem vplivanju na dogajanja in odločitve. In vendar lahko rečemo, da mora celo diktatorski režim pri svoji zunanji politiki vpoštovati javno mnenje; skoro ni dvoma, da je zatiranje vsakega svobodnega izražanja mnenja in skrbno »dirigiranje« javnega mnenja po pristojnih organih diktatur potrebno zato, ker vodijo diktature zunanjo politiko, ki nasprotuje resničnim koristim naroda.

V Združenih državah pa vpliva javno mnenje na tisoče načinov v mogočni meri na zunanjo politiko države. Pri čitanju Baileyeve knjige pridemo včasih v skušnjava, da bi se vprašali, kako nastane smotrna ameriška zunanja politika, čeprav imajo razni sloji in skupine ameriškega prebivalstva čisto ne le docela različne zunanjepolitične nazore, temveč ko znajo svojemu prepričanju dati tudi potrebni poudarek.

Baileyeva knjiga je v tem pogledu zelo zanimiva. V njej čitamo, da obstoji četrtna ameriškega prebivalstva iz priseljencev ali pa otrok priseljencev, ki se v znatni meri zanimajo za probleme »stare domovine« in ki delijo njene narodne simpatije in antipatije. Večina ameriških Nemcev je bila do leta 1917 proti vstopu Združenih držav v prvo svetovno vojno. Skandinavci na srednjem zahodu so se držali načel svoje domovine o nevtralnosti in tako svoječasno mnogo pripomogli k ameriškem izolacionizmu. Poljaki so nedavno strastno protestirali proti zaslužnjenju svoje domovine po Sovjetski zvezi.

Jasno je, da se morajo v tako demokratiški deželi kot je Amerika za vodstvo ameriške zunanje politike odgovorna mesta — predsednik, vlada in kongres — ozirati na različna čustva in tudi na predsodke teh skupin — kar pač ni posebno lahko. Pokrajinske razlike igrajo pri ogromni razsežnosti Združenih držav in v spričo zelo različnih družabnih ustrojev posameznih pokrajin mnogo večjo vlogo kot v večini drugih dežel. Vznod države se zanima na primer v glavnem za evropske probleme, zahod pa bolj za Azijo in Tihí Ocean. Srednji zahod je bil desetletja za izolacijo, jug pa je kazal že od nekdaj živahno zanimanje za svetovnopolitične dogodke.

Revolucionarno-demokratski nastanek Združenih držav je dovedel — kot izvaja profesor Bailey — do tradicije, da mora stati Amerika vedno na strani »svobode« proti »tiraniji«. Špansko-ameriška vojna leta 1898 je bila zato tako popularna, ker je šlo za podpiranje osvobodilne vojne španskih kolonij. Po pravici so to vojno označevali za »zmago Main Streeta« (tradicionalne glavne ceste ameriškega malega mesta) »proti Wall Streetu«, ker so bili takrat merodajni krogi ameriškega gospodarstva proti vojni in kasnejši aneksiji Portorika in Filipinov. Načelo, da mora biti ameriška zunanja politika posvečena predvsem »stvarni demokraciji«, so naravno osvojili tudi milijoni priseljencev, ki so prišli v novi svet, da bi se odtegnili zatiranju po reakcionarnih režimih.

Ni torej slučaj, da so šli ameriški vojaki leta 1917 v vojno, da bi »rešili svet za demokracijo.«

Ogromni napredek Združenih držav od zadnjih desetletij 19. stoletja dalje je moral dovesti do občutka, da nima Amerika na vsem svetu ničesar enakega in da lahko doseže vse kar hoče — občutek, ki ga je profesor Bailey točno označil s težko predstavljivo besedo »Spreading« (še najboljše: »Prostor za ameriškega orla!«).

Kombinacija »Spreading« in demokratske križarske mentalitete — v zvezi z ogromno silo, s katero Združene države dejansko razpolagajo — bi bila naravno idealen predpogoj za napadalno zunanjo politiko, ako bi v Ameriki ne bila istočasno tako zelo močna miroljubna, ali bolje rečeno, protimilitaristična tradicija. Ako bi preiskali, koliko izseljencev je šlo iz evropskih držav v Ameriko, da bi se odtegnili vojaški službi, bi prišli verjetno do prav presenetljivih števil. Tako so občutili časovno omejeno uvedbo splošne vojaške ob-

vezne službe leta 1940 kot enega od najostrejših ukrepov v ameriški zgodovini, hitra demobilizacija ameriških oboroženih sil takoj po koncu sovražnosti je bilo nekaj čisto samoumevnega. Nič manj globoko je zasidrana tradicija nevmešavanja Združenih držav v težave in spore drugih kontinentov, ki je bila podlaga izolacionizma. — načelo, ki ga je postavil prvi predsednik Unije George Washington v svoji politični oporoki 1797 in ki je veljalo od takrat pa do pristopa Amerike k Združenim narodom kot doktrina. Vstop Združenih držav v prvo svetovno vojno je bil občuten, čeprav ga je odobrila večina prebivalstva, vseeno kot odklon od stare tradicionalne ameriške zunanje politike. Še v volivni kampanji jeseni leta 1940 sta se obvezovala oba predsedniška kandidata — Roosevelt za demokrate in Willkie za republikance —, da bo sta storila vse, da preprečita udeležbo Združenih držav v vojni. Šele japonski napad na Pearl Harbor leta 1941 in vojna napoved Nemčije Združenim državam sta veliki večini ameriškega naroda na nedvoumni na-

čin dokazala, da miroljubnost sama še ni nobeno jamstvo za mir.

Vse te nasprotujoče si tradicije, interesi, čustva in predsodki vplivajo na oblikovanje in izvajanje zunanje politike v Ameriki.

Izkustva od konca druge svetovne vojne dalje — pristop Združenih držav k Združenim narodom; odobritev okroglo 12 milijard dolarjev za pomoč zaveznikom med vojno; prevzem obveznosti Marshallovega načrta za evropsko obnovo; pripravljenost za podpiranje upora zahodne Evrope proti sovjetski napadalnosti — vsi ti zunanjepolitični koraki dokazujejo, da se ameriška javnost zaveda svoje ogromne mednarodne odgovornosti. Profesor Bailey misli, da je večina Američanov pripravljena sprejeti »moralčno obvezo, da bo pametna«. V Ameriki vedno bolj razumejo, da sta najhujša sovražnika pametne in dosledne zunanje politike demokratične države apatija in nevednost »moža s ceste«, ki je koncem koncev vedno odgovoren za to, kakšno vlado ima in kako ta vlada brani koristi svoje države na zunan.

Zanimivosti

O pariški palači UNO

Nenavaden domislek francoskega časnikarja

Francozi so z očitnim zadovoljstvom in ponosom sprejeli vest, da bo v njihovem dragem Parizu zborovala tretja skupščina Združenih narodov. Najvnetejši zagovorniki Pariza so bili baje Brazilci, ki so zlasti poudarjali, da daje prav Pariz najprimernejše vzdušje za tako važen dogodek. Drugi delegati so pa menda mežikali z očesom ter namigavali, da je pač pariško zabavišče Folies-Bergere zanje tisto vzdušje...

Tako se je potem res zgodilo, da se ob prisotnosti strunnih oddelkov gasilcev, francoske policije in straže Združenih narodov, ki so obkrožili štiri hektarje »eksteritorialnega« ozemlja, kjer leži na gričku palača Chaillot, in ob zvonjenju zvonov ter pokanju topičev odprli tretje zasedanje Združenih narodov.

Tri tedne že traja to zasedanje in bo trajalo še več kot dva meseca. Osem in petdeset delegatov z dvesto štiri in petdesetimi tajniki ter šesto petdesetimi strokovnjaki kroji usodo sveta. 200 z bloki in polnilnimi peresi oboroženih časnikarjev preži na izjave državnikov ter jih več ali manj napihnjene ali zvodenale pošilja svojim uredništvom. 25 kino-operaterjev z najmodernejšimi kamerami ovokovečuje obraze skrivnostnih diplomatov.

Francoska vlada se je nadvse potrudila, da je zagotovila varnost tej pisani družini. Vsak izged bi bil gostitelju zelo neljub. Toda Amerikanci so brž javili francoskemu notranjemu ministrstvu, da se počutijo nadvse varne in zadovoljne in da Francozom pač druge garde kot svojih gasilcev ni treba pošiljati pred palačo Chaillot. Gasilci jim zelo ugajajo, ker so tako pisano in zanimivo oblečeni. Za red bo pa v zgledno skrbela straža Združenih narodov.

Francozom bi to skoraj ne bilo po godu. Izkazali so se zelo širokopotezne, saj so za zgradbo in ureditev palače Združenih narodov žrtvovali skoraj 2 milijardi denarja in tudi za varnostne ukrepe so pripravili nekaj milijonov.

Zgradba sama je stala sicer »samo« 400 milijonov, toda notranja oprema. Ta je morala biti taka, da je Franciji v ponos. Sicer pravijo, da žal vsega le niso mogli tako napraviti, kot bi oni znali, ker ni bilo časa. Z denarjem pa da so štedili...

In res je bilo storjeno ogromno delo. Sedem sto kilometrov cevi za ogrevanje prostorov so napeljali, vgradili so dvigala na trikratni mehanizem, katera so morali pripeljati iz Amerike, napeljati je bilo treba neštete telefone in jih zvezati s prestolnicami vseh držav, ki so tukaj zastopane, pet sto kosil in večerij je treba dnevno nuditi.

Vse to so napravili in zdaj deluje ta novodobni babilonski stolp brezhibno.

Na tiem Parizani seveda računajo, da bodo del stroškov dobili povrnjenih z valutami, kajti delegati in njih sodelavci zvečer in ponoči ne štedijo s svojim denarjem in za Francijo so devize velikega pomena. Zato je njihova že itak po vsem svetu slavljena ljubeznivost še popolnejša in njih pazljivost in uslužnost brez primere. Brazilci so na zasedanju samem bolj malo delavni. To prepuščajo svojim prijateljem Amerikanem in Rusom. Zato pa s v »Folies-Bergere« toliko bolj počutijo, živahni, kakor so. Politično so optimisti, zlasti proti

večeru, ko je glava spet čista in so na sporedu novi večerni doživljaji. Tudi med drugimi imajo mnogo posnemovalcev.

*

Vrnimo se k palači Chaillot. Na vroča priznanja in občudovanja inozemcev Francozi odgovarjajo: »Oh, saj ni nič posebnega, to smo pač morali nuditi. Saj je naša dolžnost.« Na vsak način je ponos ena izmed značilnih francoskih lastnosti in tako se danes stekajo reke diplomatov skozi veličastna vhodna vrata, nad katerimi je arhitekt, ki je zgradil palačo, dal vklesati napis, ki bi se po naše nekako takole glasil:

»Od mene zavisi bodočnost — naj bom grobnica ali pa zakladnica.«

Morda je prav ta napis nekega pariškega časnikarja pripravil na misel, katero moremo imenovati najmanj, da je nenavadna. Ta časnikar, po imenu Robert Destez, je bil prišel večkrat ogledovat že prva pripravljalna dela v novi palači. Tedaj mu je padla čudna misel v glavo. Šel je na kemični laboratorij policije ter vprašal: »Ali obstoja bomba, katero je mogoče tempirati na več mesecev in ki more zrušiti palačo, v kateri je 4000 oseb?«

Dobil je seveda pritrdilen odgovor. Potem se je odpravil na delo. Majhen zavoj, nič večji od običajne bombe je napolnil z

vato in kamenjem. Bil je seveda okrogel. Zavil ga je v časopisni papir ter se vrnil na griček Chaillot. Delavci v stavbi so bili zaposleni z ojačevanjem posameznih tribun. Velike votle stebre so dvigali in pritrdjevali. Destez je svoj »peklenski stroj« neopazeno porinil v spodnjo odprtino takega stebra ter se umaknil, da bi opazoval nadaljni potek. Delavcem se možak ni zdel prav nič sumljiv, saj se je vedno priklatil kak radovednež. Pristopili so štirje težaki ter steber, v katerem je bil »peklenski stroj«, dvignili ter ga pričeli pritrdjevati prav pod tribuno Filipinov.

Destez je kasneje izjavil, da je izbral tisti steber pač zgolj slučajno in ne iz političnih nagibov, kar je navsezadnje zelo verjetno, ker Destez svojih neprijateljskih občutkov, če jih ima proti komu, ne bo napezil proti 20.000 km oddaljenim Filipinom.

Naj bo že kakor hoče, bil je nadvse zadovoljen ter je žvižgaje odšel v svoje uredništvo, se vsedel in napisal svoj »senzacionalni članek«.

Bila je vse skupaj nedolžna šala, ki je vsakomur privabila smehljaj na ustnice, razen morda onim varnostnim ravnateljem, ki jim pod našivi in epuletami bedi tako skrbno srce za varnost onih štirih tisočev v palači Chaillot. Marsikateri od teh pa se je gotovo hudomušno ali pa zamišljeno ozrl v napis nad vhomod, ki govori o grobnici in zakladnici.

In zdaj bi si morda tudi gospodje za zeleno mizo grozili raje s takimi bombami, kot jo je sestavil duhoviti Destez. F. F.

NOVA MEDNARODNA MIROVNA NAGRADA

Ramkrishna Dalmia, znani založnik in eden izmed najbogatejših indijskih industrialcev, ki je znan kot velik podpornik načrta o svetovni vladi, je ustanovil »nagrado za mir«, ki znaša 15.000 dolarjev. Nagrada jo bodo vsaka tri leta tisti osebi, kakršne koli rase in vere, ki bo storila največ za doseg miru in za ustanovitev svetovne vlade. Darovalec je pojasnil, da se lahko za nagrado poteguje tudi komunist, če bo sodišče odločilo, da je največ prispeval k svetovnemu miru.

Dalmia, ki je pričel zbirati podpise po vsem svetu za svetovno vlado, je daroval tudi letno nagrado 400 dolarjev za najboljšo knjigo o tem vprašanju.

Novi člani Varnostnega sveta in Gospodarskega ter socialnega sveta UNO

Glavna skupščina UNO je izvolila Norveško, Kubo in Egipt za člane Varnostnega sveta za prihodnji dve leti, namesto Belgije, Kolumbije in Sirije, katerim bo 1. januarja potekel rok.

Skupščina je izbrala tudi šest novih članov Gospodarskega in socialnega sveta za dobo treh let. Izvoljene so bile Kitajska, Francija in Indija, vsaka s 50 glasovi, Peru z 49, Belgija s 43 in Čile z 41 glasovi. Indija in Belgija sta stopili na mesti Kanade in Nizozemske. Ostale štiri države so bile ponovno izvoljene.

Osrdje Londona

Trafalgarjev trg je bil že mnogokrat imenovan »srce Londona« in njegova zahteva po tem častnem naslovu je tudi upravičena. Kajti okrog tega mirnega trga, iz katerega srede se dviga Nelsonov steber, bije življenje od jutra do večera.

Trg tvori nekakšno oazo sredi hrupnega prometa trgovskega središča. Tu je »pristan« za utrjene moke, ki so že davno prekorčili cvetoča leta; priljubljen prostor za nameščence iz bližnjih uradov, ki včasih použijejo svoje kosilo kar tam na soncu na zelenih gredicah; zabavišče za otroke vseh starostnih stopenj in za babice, ki tukaj hranijo rejne golobčke. Poleg vsega pa je ta trg zbiralni prostor za govornike vseh prepričanj in politične usmerjenosti.

Tukaj je nekoč stala vasica, kjer so že leta 1300 stanovali kmetje in izdelovalci usnja. Tvorila je nekakšno postajo za tiste, ki so se podali iz londonskega mesta h kraljevski palači v Westminsteru.

Proti koncu 18. stoletja je vasica izgubila vsako sled svoje podeželske značilnosti in je postala labirint umazanih bajt in revnih cest. Ta zmes smrdečih postranskih ulic in umazanih, ubožnih stanovanj je bil pribežališče sumljivih in nizkotnih ljudi.

Ob času, ko so pričeli podirati to zanižno četrt, je bila sedanja cerkev, ki se še vedno imenuje »Sv. Martin na Polju«, preko sto let stara. To cerkev so sezidali na prostoru neke druge božje hiše, katero so leta 1721 podrl.

Ravno nasproti cerkve je stala stara gostilna »Pri zlatem križu«, kjer so stali izvoščki vedno pripravljeni zaslužiti nekaj

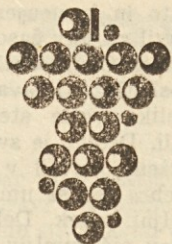
grošev. Ta zgodovinski dokaz pa je bil v prejšnjem stoletju podrt, da bi napravil prostor za ureditev parka, ki so ga v spomin velikega angleškega admirala krstili za »Trafalgar Square«. Poleg palače visokega komisarja Kanade stoji sedaj prekrasna stavba Južnoafriške Zveze.

Bronast kip kralja Karla I. se splošno prišteva k najlepšim spomenikom. Ustvaril ga je leta 1633 francoski kipar Hubert de Sueur. — Kjer se danes dviga Narodna galerija, je bil nekoč prostor z veliko stavbo, kjer so bili nameščeni hlevi za kraljevske konje. Gradnjo Narodne galerije so dokončali leta 1838.

Iznad visokega temnega stebra, visoko nad trgom gleda Nelsonov kip proti palači angleške admiralitete ter na Westminsterse stolpe in zvonike. Kip tega velikega pomorskega junaka, oblečenega v praznično uniformo, je visok pet metrov. Steber je izdelan po vzoru nekega stebra v tempelu Mars Ulta v Rimu.

Stranice vznožja tega stolpa nosijo brosnate reliefe, ki kažejo slike Nelsonovih štirih velikih pomorskih bitk.

Mnogo je zanimivih podrobnosti na tem trgu, ki morda komaj vpadejo v oči bežnemu obiskovalcu. Ena izmed teh zanimivosti je kamenita svetilka na južnovzhodnem koncu trga, na katero je pritrdjen zvonec, ki je, kakor pravijo, ena izmed originalnih svetilk z Nelsonovega parnika »Victory«. Pod stebrom, kjer visi ta svetilka, je majhna celica, ki je celo vknjižena kot policijska stanica. V tem majhnem prostoru je tudi telefon in majhna opazovalnica, ki nudi razgled po vsem trgu.

K.
POHARC:

OB

TRGATVI

Ko tu na severu preko pokošanih trat in požetih polj zapihajo prve mrzle jesenske sape in ko se moj korak udara v pisano preprogo odpadajočega listja, mi zatrepeče srce v domotožju po toplem jugu.

Kot v sanjah se razgrinja pred mojimi očmi megla in — sam zlomek vedi kako — pred menoj stoji stari Gabrovec. Spoštljivo je privzdignil oguljeni klobuček, preložil tobak iz enega konca ust v drugega in mi obetajoče pomežiknil.

»Lepa jesen, kajne, gospod?«

Pritrdil sem mu, kako bi mu tudi ne! Vse je obsijano od sonca in ozračje dehti po vonju, ki vzburkava kri in misli.

»Jutri začnemo, gospod,« se na široko reži stari Gabrovec in ko se v bregu nad nama oglasi vedno hitrejši klopot klopotea, ga šele prav razumem.

»Oh, trgategv bo jutri, kaj?« In zdaj tudi vem, da dehti ozračje po grozdju, sladkem moštu in pečenih kostanjih.

»Gospod školnik, vino, vino!« se razgreva Gabrovec in tleska z jezikom po brezozobih čeljustih, kot da bi mu opojna pijača že silila v grlo. »Tako bo kot olje in sladko kot medica...«

Veselim se z Gabrovcem in bi še sam najraje potleskal z jezikom, ko bi se spodobilo za študirenega gospoda. Tako pa, v mislih na medeno vince, le oči priprem.

Hodiva najprej po vinogradu, da je že trden mrak. Okna viničarije so vsa v lučih, vriski, pesem in vreščanje se trga v mrak. Gabrovec me potegne za rokav:

»Lepo res, da ste prišli. Kar z menoj pojdite!«

Ko greva mimo preše, utihneta pesem in vreščanje.

»Bog daj, Bog daj!« pozdravljajo z vseh strani trgači.

»Bog daj!« jim odzdravljam in ko vidijo moj nasmejan obraz, izgine prisiljena plašnost. Najprej zajuckajo trgači, za njimi pa še razposajena dekleta.

»Danes boste pa školnika slekli,« se mi muza Gabrovec, ko me posaja pod kletnim obokom za mizo.

»Palico, palico bi prinesli s seboj!« besediči na hitro Katra ter razpostavlja pred mene krožnike s slanino, kruhom in gibanicami. »Mladi bodo še vsi ponoreli!«

»Trgategv je samo enkrat v letu!« jih zagovarja Gabrovec in potem hudomušno ošine Katro. »Kaj bi godrnjala, stara, tudi mi dva sva bila nekoč mlada!«

»Eh, kaj bi tisto!« hušne Katra, pa se ji menda nevedoma ukrade blažen nasmehek na ustnice.

»Bog žegnaj!«

»Bog lonaj!«

Potem sva z Gabrovcem sama. Zunaj se oglašata harmonika in Gabrovec pripre vrata.

»Tu,« Gabrovec kaže na vrsto sodov, »pa je še lanska kapljica.« Potem vzame z nadzidka dve kupici in sname z žeblika potego. Ko povečarjam, se sprehajava med sodi.

»Vrhničan,« mi pojasnjuje Gabrovec ter mi nateka iz potege v kozarec. »Prav z vrha je. Nekoliko rezež je.« Ko zvrneva kupici, Gabrovec strokovnjaško potleska z jezikom.

Nezadovoljna ovca

Ovca je morala od drugih živali mnogo pretrpeti. Stopila je pred božji prestol in se pritožila.

Stvarnik jo je molče poslušal in rekel:

»Vidim, da se ne moreš braniti. Povej, kakšnega orožja si želiš! Mar naj oborožim tvoj gobec s strahovitimi zobmi in tvoje noge z ostrimi kremplji?«

»Oh, ne!« se je branila ovca. »Nočem biti podobna grabežljivim zverem.«

»Ali naj položim razkrajajoči strup v tvojo slino?« je vprašal Stvarnik.

»Nikar! Strupenih kač se vse boji,« je ugovarjala ovca.

Stvarnik je bil nejevoljen:

»Kaj naj torej naredim zate? Rogovi naj ti zrastejo iz glave in tvoj tilnik naj bo bikovski.«

Ovca pa ni bila zadovoljna:

»Tudi tega ne, dobri moj Stvarnik! Pred biki vse beži in kozel je neumna žival, ki nič ne pogleda, kam se zaleti.«

Stvarnik se je nasmehnil:

»Saj ti ne morem ustreči! Vedi: Če se hočeš braniti, moraš tudi napadati.«

»Če bi morala delati kakor divje zveri,« je vzdihnila ovca, »te prosim, ljubi Stvarnik, pusti me raje takšno, kakršna sem. Bolje je trpeti krivico, kakor jo drugim prizadevati!«

Stvarnik je blagoslovil pohlevno ovco in jo izročil v varstvo človeku. Odtlej je nihče več ni slišal tarnati in vzdihovati.

»Straničan,« mi razlaga, ko pokušava drugo kupico. In Gabrovec zopet strokovnjaško tleska.

»Rizling,« hvali Gabrovec tretjo kupico. »Kar v nos udarja,« in zopet tlesk-tlesk!

»Muškatelec, ta je za babnice ravno dovolj meden,« pripominja pri novi vrsti božje kapljice.

Ko sva ob zadnjem sodu, meče petrolejka na mizi čudno senco na zid: dve postavi, nerodno naslonjeni druga ob drugo, nihata sem in tja. In Gabrovec je ves navdušen! Po peti kupici sva se pričela tikati in pri zadnji — že tudi jaz strokovnjaško tleskam z jezikom. Kako lepo je vendar na svetu in poleg starega Gabrovca bi najraje objel in stisnil k srcu ves svet!

In glej ga Gabrovca, kot da bi uganil moje misli!

»Zdaj pa k trgačem!«

Ko stopiva v »hišo« nad kletjo, se oglasi harmonika s poskočno polko; prešerno juckanje in copotanje nog naju pozdravi. Tu pa ne bo mesta zame, si mislim, pa me že objame dvoje krepkih rok in preden se še prav zavem, sem že v roju vrtečih se parov. Katra me suče — glej jo no, staro babnico, si mislim. Razžarjeni obrazi, pisana krila, podobe na steni in svetilka pod stropom — vse kolobari pred mojimi očmi. In kot se to spodobi, privzdignem na koncu plesa Katro in zajuckam iz vsega grla, da si ona z rokami maši ušesa.

Potem posedemo za mizo. Po »hiši« zadehti po gibanicah in pečenih kostanjih. Gabrovec postavi bučo vina na mizo ter napolni veliko kupo z zlatorumeno tekočino. Godec raztegne meh in, ko trgači lepo ubrano zapajo, porine Katra kupico z vinom pred mene.

»Ena kupica, sladkega vinčeka, je po mizi gor in dol špacirola, vse do školnika, našega ljubega Karleka. Primi jo, zvrni jo, primi jo, zvrni jo...«

Nenavadno zdravilo

Živel je svoje dni debeluhar bogatin, ki je bil takšen lenuh, butec in požeruh, da mu ga ni bilo para. Vse bi bilo dobro in zadovoljen bi bil sam s seboj, če ne bi bilo njegovega debelega trebuha. Pol svojega bogastva bi dal, če bi njegov trebuh hotel splahneti. Klical je zdravnike in mazače, toda nihče mu ni mogel pomagati.

Dober prijatelj mu je povedal, da živi v daljnem mestu dober zdravnik, ki ozdravi vsakega bolnika. Debeluhar je napisal pismo in prosil zdravnika, naj se potruži k njemu, kajti sam zaradi svoje debelosti ni mogel več hoditi.

Zdravnik je prišel in povprašal, kako je z njim.

Debeluhar je nejevoljno zagodrnjal: »Saj vidite, predebel sem. Shujšal bi rad. Pomagajte mi!«

»Gibate se premalo. Vsak dan morate vsaj pet ur na sprehod,« je svetoval zdravnik.

»Saj ne morem hoditi!« se je branil lenuh. »Takšen nasvet bi mi lahko dal tudi moj kočijaž.«

»In manj morate jesti in spati tudi ne smete preveč,« je nadaljeval zdravnik.

Če mi diši, moram pač jesti!« je zagodrnjal požeruh. »In diši mi zmeraj!«

»Vidim, da vam ta zdravila ne pomagajo,« je malodušno rekel zdravnik. »Ker vam nobeno človeško zdravilo ne more pomagati, bom povprašal zvezde in pogledal v črne bukve. Počakajte do jutri.«

Druga dne je zdravnik spet obiskal debeluharja. Njegov obraz je bil potrt in žalosten. Resno je spregovoril:

»Sicer je moja navada molčati, toda dolžnost mi veleva, da vam povem, kaj vas čaka. Poslušajte dober nasvet: uredite premoženje, prepisite hišo, napravite oporoko in spravite vašo dušo z Bogom! Nobeno zdravilo ne bo rešilo vašega trebuha. V sedmih dnevih se ga boste odkrižali. Čez teden dni boste umrli!«

Debeluhar je poskočil, kakor bi bil star dvajset let, in groza je zažarela v njegovih očeh:

»Za božjo voljo, mar mislite resno?«

»Vse je res, kar sem rekel!« je žalostno odvrnil zdravnik. »Zvezde in črne bukve ne lažejo. Čez teden dni nastopi reakcija in kataklipsa bo zavladala vašemu življenju, kar bo imelo za posledico takojšnjo smrt.«

»In ni nobene pomoči?« je ves skrušen zastokal debeluhar.

»Proti smrti je vsako zdravilo zaman!«

Na ta način počasté trgači vse navzoče in Gabrovec mora vedno znova natakati. Ko priroma kupica nazadnje do godca, jo ta sprazni v eni sapi, prisede potem h Katrin in nagajivo zapoje:

»Se ljubezen razloč,
se spet ponovi,
na starem ognjišču
najrajši gori...«

Pa mu Katra ne ostane dolžna:

»Preljubi moj godec,
poreži nohté,
da ne bodeš po drugih
stegoval se...«

Zdaj pritegne še Gabrovec z globokim glasom:

»Nevarnejša od slame
ljubezen je res,
če ona se vname,
gori kakor kres.«

Katra mu odgovarja:

»So že mimica, mamica
zibali te,
so že k mojemu srčku
zapisali te...«

Gabrovec razpotegne obraz na kislo, ko odpeva:

»Je b'la ura nesrečna,
ko sva se spoznala —
zdaj njo boli srcece,
mene pa glava...«

Pa ga Katra lopne po ustih, a le za šalo. Ko godec znova pritise na meh, zaplešeta stara dva »solo«. Gabrovec poskakuje kot mlad ženin in Katrino krilo se privzdiguje v vrtežu.

Noč se že nagiba h kraju, ko me Gabrovec pospremi protidomu. Zunaj ugašajo zvezde, v lahni jutranji sapi zdaj in zdaj počasi klopne klopote. Za vrhom se oglašata oddaljeno juckanje...

In pod mojimi nogami šelesti listje. Gabrovca ni več... Kot da bi se raztopil v megli, ki sili k tlom... Preko pokošanih trat in požetih polj veje mrzla jesenska sapa...

je rekel zdravnik in odšel.

Osmega dne po tem dogodku je pozvonil v zdravnikovem stanovanju vitek mlad mož. Kar tresel se je od razburjenosti in zakričal nad zdravnikom:

»Vi, lažnivec! Vi, goljuf! V takšnem strahu sem živel sedem dni, oporoko sem napravil, spovedal sem se — in danes je že osmi dan, smrti pa ni od nikoder! In povrh vsega se zdaj čutim tako zdravega, kakor še nikoli v življenju. Niti na misel mi ne pride, da bi umrl!«

Zdravnik se je smehljal in tiho pripomnil:

»In shujšali ste?«

»Res, shujšal sem!« je pritrdil možakar. »Kakor trska sem suh. Kdor prestane sedem dni smrtnega strahu, pač ne more biti debel.«

»Tako je!« je rekel zdravnik. »Strah je bil zdravilo, ki sem vam ga predpisal. In kakor sami vidite, je dobro učinkovalo.«

»Mar se šalite?« se je začudil suhljač. »In jaz sem resno mislil, da bom moral umreti...«

»Drugega tako ne bi nič pomagalo!« se je zasmehal zdravnik.

»Toda vsaj malo bi mi lahko pomežiknili!« je bil užaljen naš suhi debeluhar.

Težko breme

Kalif Halid Omar je ljubil sijaj in razkošje. Imel je krasne vrtove, toda še mu ni bilo dovolj. Razširiti jih je hotel in je zato nakupil zemljišča svojih sosedov. Samo revna vdova se je branila, da bi prodala zemljo svojih očetov. Upravnik kalifovih vrtov ji je ponujal zlato, kolikor bi ga hotela, toda vdova je ostala pri svojem. Vdovina trma je hudo razdražila kalifa. Meni nič tebi nič ji je posestvo kratkoma lo zasegel in še nobene odškodnine ji ni dal zanj.

Vdova se je pritožila pri mestnem kadiju (sodniku). Kadi je spoznal, da je pravica na strani vdove. Toda kaj, ko je bil kalif vaju, da so vsi smatrali njegovo voljo za zakon. Kako ga torej prepričati, da dela ubogi vdovi krivico?

In veste kaj je storil pravični kadi? Osedlal je svojo osla in mu naložil prazno vrečo na hrbet. Naravnost v kalifove vrtove jo je zaval. Kalif je pravkar ogledoval poslopje, ki so ga zidali na vdovinem

Krilov:

Občeni shod

Izumi red, kakršen bodi,
a če v rokah brezvestnih je ljudi,
zvižajo vedno najdejo le-ti,
da prikuje si ga, kakor jim godi.

Za starosto pri ovcah prosi leva volk.

Po brigi kumice lisice
prišla besedica o tem je do levice.

A ker o volkih slab je v svetu golik*
in da ne reki bi, da gleda lev na lice,

ukazano je bilo, ves zverinji rod
poklicati na občni shod

in vprašati tegà in téga,
kaj ve o volkih dobrega in zlega.

Ukaz se izvrši: zveri sezvane so.

Na shodu glasi čin po činu zbrani so,

a zoper volka ne besede. Torej njega
v ovčarnico postaviti vele.

Pa kaj so ovce rekly?

Saj menda tudi so na shod pritekly?

O, ne! — So li zabili povabiti jih?

Predvsem bi bilo vprašati baš njih!

Prevel iz ruščine G.

* glas, govorica

Za dobito voljo

Saj ne vidi. Škotski kmet je vozil zvečer brez prižgane luči. Policist ga je ustavil: »Prižgite luči!« — Kmet: »Saj je vendar škoda za petrolej, ko je pa moje kljuse slepo.«

D a s i p r i h r a n i z n a m k e. Tašča svojih hčerki: »Ali ni Mac res nežen soprog? S potovanja ti je hotel pošiljati dnevno 1000 poljubov in sedaj ti jih že v prvem pismu pošilja kar 10.000.« — Hčerka: »Mislim, da poznam Maca bolje kakor ti. Sedaj ne bo deset dni ničesar več pisal, da si prihrani znamke.«

Slavni slikar van Dyck je slikal angleško kraljico, ki ni bila lepa in bi bila rada ime-la, da bi jo slikar naslikal lepšo, kakor je bila v resnici. Van Dyck pa tega ni storil in ko je izgotovljena slika stala pred njo, ga je kraljica vprašala, zakaj ji je roke lepše naslikal, kot so, in zakaj ni rajši obraza polepšal. »Ker mi bodo roke izročile honorar,« je odvrnil van Dyck.

Nekoč je neka slaba pevka vprašala režiserja: »Kaj naj pa po petju storim? Ali naj plešem, ali naj počasi odhajam z odra?« — »Kaj?« je dejal režiser, »ali ne znate teči?«

»No, prijatelj, ti si pa že čisto pijan. Kako pa je to? Tako zgodaj popoldne!«

»Veš kaj, moja žena je zbolela. Tekel sem k našemu zdravniku, pa ga ni bilo doma. Sedaj sem ga pa že v štirih gostilnah iskal.«

V državi Massachusetts v Ameriki so svarilna znamenja za avtomobiliste (oster ovinek, prehod čez železnico itd.) zabeljena z napisli:

»Ali imate tekoči račun pri zdravniku?« — »Kdor ni življenja sit: vozi počasi!« — »Dirjaj le, če si naredil oporoko!« — »Pokopališče takoj zraven!«

Francka (svoji poročeni prijateljici): »Kaj pogrešaš največkrat, odkar si poročena?«

»Svojega moža.«

posestvu, in se je močno začudil, ko je zagledal kadija z natovorjenim oslom.

»Dovoli mi, gospodar, da napolnim vrečo z zemljo, ki leži pred teboj.«

Kalif se je sicer čudil nenavadni kadijevi želji, toda dovolil je le. Ko je kadi napolnil vrečo z zemljo, je prosil kalifa, naj mu jo pomaga dvigniti.

Da bi videl, kaj prav za prav možak namerava, mu je kalif pomagal. Toda vreče oba nista mogla dvigniti s tal.

Kalif je rekel:

»Breme je pretežko, kadi!«

»Gospodar,« je predrzno pripomnil kadi, »praviš, da je breme pretežko. In vendar je v vreči samo majhen del zemlje, ki si si jo krivično prilastil. Pomisli, gospodar, ko težko bo šle breme, ko boš stal pred večnim Sodnikom in ti bo naložil na rame vso vdovino posest!«

Kalif je priznal, da ima kadi prav. Vrnil je vdovi njeno posest z vsemi poslopji, ki jih je sezidal na njenem zemljišču.



Za naše gospodarje

Delo na kmetih v oktobru

V tem, jesenskem mesecu moramo že računati z nočnim mrazom. Zato pa še ni treba takoj, ko nastopi nekaj slane, začeti z spravljanjem. Lahka slana namreč še ne škodi, ker se čez dan zelenjava zopet popravi. Nasprotno, taka zelenjava je utrjena in se boljše ohrani čez zimo. Kratke lepe dneve moramo sedaj dobro izrabiti, ker deževno vreme ustavi marsikako delo na vrtu. Tedaj počistimo kleti, v katere bomo dali samo zdravo, zrelo in nepoškodovano zelenjad čez zimo. Slabše vrste pa moramo izločiti in imeti pripravljene za takojšnjo porabo.

V zelenjadnem vrtu lahko posejemo še salato in špinačo za pomlad. Razven zimske glavnate salate in česnja ne moremo sedaj nič več saditi. Glavno paznjo polagamo v tem času na pospravljanje zelenjave. Žanjemo samo pri suhem vremenu. Kdor ima večjo množino, mora seveda še prej in tudi pri slabem vremenu začeti pospravljati. Če pa imamo na razpolago kak zračen in pokrit prostor, potem bomo tam zelenjad posušili in jo pozneje dali na pravi prostor, to je v klet. Pri korenju in pri zelenjadi s korenino listov ne bomo porezali, ampak odvili. To zelenjad pospravimo zelo pozno in, če je vreme le količinsko ugodno, napravimo to delo šele v novembru. Zelje in ohrovt polagamo glavo ob glavo in na visoko največ dve ali tri vrste s kon-

cem navzdol. Endivije ne smemo naložiti preveč na gosto in ne v preveč temne prostore. Skrbeti moramo tudi, da pride do nje dovolj zraka in da ne začne gniti.

Sadje je spravljamo v klet na police. Sredi oktobra mora biti obiranje sadja končano. Orehe z drevja otresemo, tiste pa, ki ostanejo na drevju, previdno oberemo.

Prostori v kletih morajo biti zračni in hladni. Če je vreme suho, tla nekoliko posušimo. Sadje, ki je že dalj časa v kleti, moramo pregledati in gnilo sadje odstraniti. Toplota v kleti za sadje ne sme biti višja kakor 2 do 4 stopinje Celzija. V takih kletih se bo sadje najdlje časa držalo.

V prvi polovici oktobra lahko še sadimo jagode in sicer 3 vrste v eni gredi z razdaljo 40 cm med vrstami. Te se bodo še prijele in že drugo leto rodile.

Tudi druge sadne sadike se dobro primejo, predno pride mraz. Na noben način pa ne smemo saditi breskev in marelic, ker to sveže posajeno sadje po navadi le slabo prezimi.

Na boleznih in sadnih škodljivcih moramo še naprej paziti. Pasti, ki smo jih poleteli položili, skrbno snamemo in na mestu požemo. Gnezda gosonic tudi porežemo in sežgemo. Sedaj začnemo še boj proti ušem. Svetla mesta namažemo s petrolejem ali karbolinejem. Listna uš prezimi ob korenini. Zato ta mesta namažemo z apnom.

Prva pomoč v kmetijstvu

Pri kmečkih delih se skoro vsak dan prijetijo večje ali manjše nesreče. Na deželi ni takih rešilnih postaj kakor v mestih, ki bi hitro pomagale. Obstajajo pač povsod prostovoljne požarne brambore, ki hitre na pomoč, toda predno pride zdravnik ali rešilni voz na oddaljene kmetije, v gozdove ali pa v visoko pogorje, mine precej dragocenega časa. V tem članku hočemo povedati, kaj je treba storiti pri poškodbah, predno pride zdravnik.

Najbolj pogosto se ranijo ljudje z ostrim orodjem, kakor n. pr. s srpi, s koso, z žago, s cirkularko i. t. d. Težke so rane, ki jih napravi sekira, ki telesno tkivo ne samo prereže, ampak ponavadi še zmečka. Topo orodje pa pretrga tkivo in napravi težke poškodbe, tako n. pr. če koga povozi težko kolo ali če kdo pade z velike višine z drevesa i. t. d. Za navadne rane, če se urežemo na rokah in nogah, se večinoma dosti ne brigamo — pa nam tudi te lahko celo smrtno škodujejo, kajti po teh pridejo bakterije v telo. Nastane zastrupitev krvi n. pr. če se ranimo z rjastim žbeljem ali rjasto žago. Še bolj nevarne so rane, ki jih napravi leseni trni ali črepinje stekla, posebno če pride z njimi v nje cestno ali konjsko blato. Nastane namreč infekcija (zastrupitev), ki se imenuje tetanus in ki se zelo, zelo težko ozdravi. Resno svetujemo vsakomur, da gre takoj k zdravniku, ki mu bo dal še pravočasno injekcijo zoper ta strup.

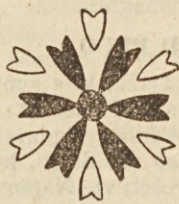
Navadno, čisto rano pa povežemo, ne da bi jo prali in čistili s čistimi rokami, z obvezo, ki jo dobimo v vsaki lekarni. Če močno krvavi, moramo obvezo močno nategniti in če treba še močneje z jermenom nad njo proti srcu povezati ter takoj poklicati zdravnika. Taka močna obveza ne sme dalje trajati kakor 2 uri. Čez 2 uri jo moramo zopet za 2 do 3 minute odvezati, da tisti del telesa ne odmre. Če krvavi žila na vratu, to krvavenje ustavimo, če žilo stisnemo z drugim in tretjim prstom proti hrbtenici. Krvavenje iz žile na spodnjem delu telesa pa ustavimo, če pritiskamo na njo pest. Nevidne krvavitve v trebuhu (če koga povozi voz, če koga zasuje zemlja, če na koga pade drevo i. t. d.) olajšamo na ta način, da ranjenca pustimo popolnoma na miru ležati, ali pa če je potrebno, da ga zelo previdno z lahkimi, enakomernimi koraki na nosilnici prenesemo na kak bolj miren kraj.

Poleg poškodb z ranami se zelo pogosto dogajajo kostolomi in zvinjenja, ki zahtevajo hitro pomoč. Te vrste poškodb povzročajo velike bolečine in zato vsak človek prav rad pomaga revežu v tem slučaju, kolikor le zna in vé. Nalomljene kosti ne smemo mnogo prijemati, kajti vsak gib ali pritisk boli ranjenca. Če se zlomi roka v gornjem delu, moramo dati robce ali vato pod pazduho, da kost mirno počiva. Če se zlomi spodnji del roke, jo moramo položiti med dve deščici, na kateri smo dali seno, travo, sušno robce i. t. d., in nato ti dve deščici tesno zvezati. Isto velja, če se zlo-

mijo prsti. Pri zlomljeni nogi je dobro zdravo nogo skupaj z bolno povezati. Rane na glavi, če izstopijo možgani, smemo samo s čisto povezo pokriti, to se pravi, da jih ne smemo tesno povezati.

Zelo pogoste poškodbe so na kmetih tudi ugrizi. Če nas vgrizne pes, mačka ali konj, moramo rano, kakor zgoraj povedano, povezati. Če pa vidimo pri živali, ki nas je ugriznila, znake steklosti, moramo takoj poklicati zdravnika, da nas nemudoma cepi proti steklini. Če to zamudimo, je smrt neizogibna. Če nas vgrizne kača, moramo rano iztisniti in, če le mogoče, pripraviti, da krvavi. Tudi je dobro močno prevezati nad rano in poklicati zdravnika. Take popolnoma še sveže rane moremo tudi izsesti tako, da strup nato izpljunemo. Seveda moramo imeti za ta postopek popolnoma zdrava usta, to je, v ustih ne smemo imeti nobene rane.

Zelo priporočljivo je, vzeti s seboj, če gremo na delo v bolj oddaljene vasi in kmetije, obvezilni material. Na ta način moremo vedno še pravočasno pomagati ranjenca in ga ohraniti pri življenju do tega časa, da pride zdravnik ali rešilni voz.



Ženski kotiček

... Še za naše „gizdalinke“

Če hoče biti ženska v današnjem gospodarskem položaju, ko po eni strani še vedno vlada pomanjkanje, po drugi pa so cene dosegle že tako višino, ki ni dosegljiva vsem navadnim zemljankam, dobro oblečena ob vseh prilikah, se mora zanesti mnogo bolj na svojo lastno iznajdljivost kakor pa na možovo ali lastno denarnico.

Včasih smo praznje obleke, ki so bile že nekoliko obnošene, enostavno »zanosile« za vsak dan, ter si nabavile novih. Toda ta leta so že daleč za nami in ni še nobenega izgleda, da bi se kmalu morda vrnila. — Nenadoma je pred kratkim nastal prevrat. »Gospa« moda (ali trgovski mogotci?! —) si je izmislila dolgo krilo, ki pa je hudo dolgočasno, če obleki enostavno odparamo spodnji rob in jo zdaljšamo. Obleko je treba tudi prekrojiti, ali ji dodati ličnih modnih okrasov.

Danes je bolj kakor kdaj koli poprej praktična pražnja obleka v črni, temno modri ali kostanjevi barvi. (Seveda, samo ob hladnih dneh, poleti, ko pripeka sonce z jasnega neba, rajši oblečemo nekaj pisane-ga). Tukaj je obsežno polje za iznajdljivost ženske; saj včasih polepša takšno enobarvno obleko morda samo lepa ovratna ruta, primerna zaponka, pa tudi klobuk, ki pristojno k obleki.

Bodoči razvoj evropske trgovine

Thomas Blaisdell jr., namestnik podtajnika za trgovino, je govoril v krožku izvoznikov v mestu Milwaukee (USA) ter je orisal napredek evropske obnove s pomočjo Marshallovega načrta. Zatrnil je, če bo razvoj še nadalje napredoval tako hitro, lahko upravičeno pričakujemo, da bo Evropa postala ponovno ogromna delavnica, kot je bila pred svetovno vojno, in bo zopet postala središče mednarodne trgovine.

Blaisdell je pripomnil, da ni mogoče pričakovati izboljšanja sedanjega neuravnovesenja izmenjav, dokler evropska trgovina ne bo zavzela svoje predvojne važnosti. Pri majhni količini dobrih valut, s katerimi razpolaga svet, je nujno, da je trgovina utesnjena z raznimi uvoznimi dovoljenji in drugimi omejitvami pri izmenjavih in sporazumih za kompenzacijo. Pomanjkanje dolarjev je po svoji strani že povzročilo spremembo pri ameriškem izvozu, ki je padel od 7.900.000.000 dolarjev v prvi polovici leta 1947 na 6.600.000.000 dolarjev v prvi polovici 1948 in to kljub povišanju cen. »Temu padcu izvoza — je dejal Blaisdell — pa se je pridružil povišek uvoza, ki se je dvignil od 2.800.000.000 dolarjev v prvi polovici lanskega leta na 3.400.000.000 dolarjev v prvi polovici letošnjega leta. To je dober znak težnje k večjemu ravnovesju med izvozom in uvozom. Na ta način si bodo lahko druge države preskrbele večjo količino potrebnih dolarjev, s tem da nam bodo prodajale blago.

Svoje dolarje nalagamo v tujini na tak način, kot so druge države nalagale svoj kapital v Združenih državah, kadar so dosegle gospodarsko blagostanje. Pritok denarja iz držav proizvajalk v države, ki se razvijajo, je nekaj naravnega in je običajna pot k uravnovešenju mednarodnega računovodstva. Ameriška vlada nalaga velike vsote v Evropi iz istega razloga, kot je evropski zasebni kapital pošiljal denar k nam, ker je zaupal v našo bodočnost takrat, ko smo bili še država v razvoju. Mi pa zaupamo v Evropo kot bodoče žarišče mednarodne trgovine.

Trgovinska kriza med Vzhodom in Zahodom je posledica cele vrste političnih in gospodarskih ovir, katerih je vse polno v srcu Evrope od Baltskega do Egejskega morja. Te ovire so prav tako nevarne kot vojna nevarnost.

Zahodna Evropa potrebuje številne proizvode vzhodne Evrope, med njimi tudi premog, les, žito in kalij. Vzhodna Evropa pa rabi stroje, rudniške naprave in mnoge druge industrijske proizvode zahodne Evrope. Gospodarstvo vse celine sloni na teh izmenjavah, ki omogočajo zahodnim državam nakup surovin za izgotovljene proizvode, ne da bi pri tem načele lastne dolarske rezerve. Brez obširne izmenjave med zahodnimi in vzhodnimi državami ne bo evropska obnova nikdar popolnoma izvedena.

Z ozirom na način, kako evropski narodi urejujejo svoje državne zadeve, je ena stvar, na katero moramo paziti: nikakor ne smemo siliti Evropo, da bi si zgradila enak sistem, kot je v Ameriki. Želimo, da obnovijo v Evropi zdrav gospodarski sistem,

ki bo nudil precejšnjo svobodo. Toda upoštevati moramo, da so bili evropski narodi skozi dolgo vrsto let podrejeni mnogo večjemu nadzorstvu vlad in industrijskih trustov, kot se je to kdaj koli zgodilo v Ameriki. Evropa mora razrešiti to vprašanje na tak način, da si zagotovi svobodo in doseže gospodarsko varnost na najprimernejši način.

Svetovni trgovski sistem nujno sloni na konkurenci. Poleg tega pa rabi svet, če že hoče sam biti v razvetu, tudi cvetočo Evropo. Čez par let se bo lahko zgodilo, da bodo evropske države imele spet tržišča v Združenih državah. Če se bo to zgodilo, se naši izvozniki ne bodo smeli ustrašiti evropske konkurence na naših tržiščih po drugih delih sveta. Uspevajoče države so dobri odjemalci in dobri dobavitelji. V prvotajočem svetu bodo Združene države še nadalje lahko izvažale, kot so izvažale v preteklih letih, prav tako pa bodo lahko povečale tudi uvoz iz drugih držav.

Britanski delež k evropskemu gospodarskemu sodelovanju

Britanski finančni minister sir Stafford Cripps je govoril v ameriškem tiskovnem klubu. Cripps je potrdil odločni odpor Velike Britanije, da devalvira funt šterling, in k temu pripomnil: »Britanska vlada se prav dobro zaveda, da vsebuje pravo sodelovanje v gospodarskih zadevah tudi žrtve, toda naš narod jih bo znal doprinesti, če bodo te žrtve vodile do resničnega in popolnega sodelovanja. Dejstva in ne besede so tista, ki bodo rešila evropsko demokracijo. Zagotovim vas lahko, da nas naš zemljepisni položaj napravi zelo občutljive za nevarnosti in upanja demokracij zahodne Evrope.«

Cripps je podčrtal, da bi bila brez podpor na osnovi evropskega obnovenega programa Velika Britanija prisiljena omejiti uvoze in industrijsko delavnost do takšne točke, da bi bilo treba odložiti za mnogo let ali pa celo za nedogled obnovo države in britanski prispevek gospodarskemu vstajenju celotne Evrope.

»Zavedati se moramo, da je Organizacija za evropsko gospodarsko sodelovanje (OFEK) šele prvo obdobje velike poti. S te strani gledamo mi v Veliki Britaniji na ta veliki mednarodni podvig, za katerega smo se obvezali in za katerega trošimo vse naše energije in vse naše rezerve.«

Zatem je Cripps označil za »mejnik na poti mednarodnega sodelovanja« nedavno sklenitev sporazuma glede ureditve evropskega valutnega fonda ter glede razdelitve nekazil v prihodnjih 12 mesecih na osnovi Marshallovega načrta.

»V zgodovini mednarodnih zadev ni nobenega vzgleda,« je zaključil Cripps svoj govor, »niti v sestavljanju britanskega Commonwealtha niti v sestavljanju ameriških kolonij za združniško gibanje, ki bi se tako naglo razvijalo.«

OGRINJALCE

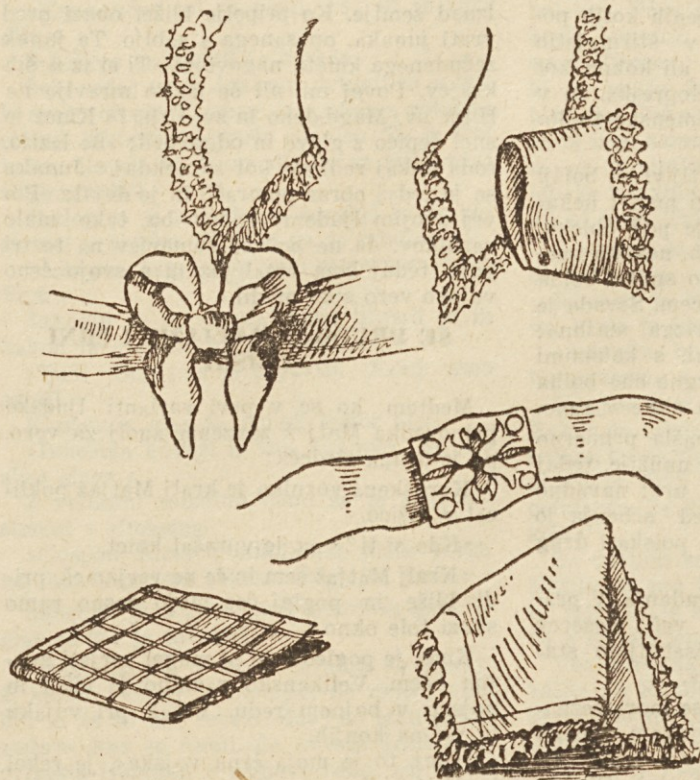
Krzneno ogrinjalce, katerega oblika je bila tako nekako v sredi med jopico in širokim ovratnikom, je bilo priljubljeno že pri naših babicah. Vedno pa se vrača in je vedno moderno. Danes ni treba, da bi bilo ogrinjalce ravno iz krzna. Lepo je tudi, če je izdelano iz angora volne, katere barva pa se mora lepo ujemati z barvo obleke. Ogrinjalce ne samo, da polepša vsako, morda drugače preresno obleko, temveč je obenem tudi zelo praktično ob zimskih večerih, saj nas v hrbet najraje zebe.

ŽEPKI

Ljubka izprememba na obleki so žepki iz poškrobljenih čipk (vendar pridejo ti v poštev samo za vitke boke). Z nekaj šivi lahko pritrđimo ta okrasek na obleko, ki bo zadobila povsem drugačen videz. — Vratni izrez, obrobjen s primerno svilo ali s čipkami, je nadvse privlačen. Vsak dodatek v drugi barvi obleke napravi obleko svežo in prikupno.

Okraševanje oblek s krznom je vedno moderno in primerno. Pri tem nam pride prav vsaka krpica krzna, ki

(Nadaljevanje na 8. strani)



DR. F. M.:

GOST, KI SKAČE

Kdor količkaj pozna žuželke, ve, da je med njimi precejšnja razlika: nekatere letajo, druge skačejo, tretje tekajo. Ve tudi, da imajo nekatere med letalci dva para kril, druge pa le en par; ve končno, da pravimo žuželkam, ki imajo le en par kril, muhe, seveda v širšem pomenu, kajti tudi komarji imajo en par kril, so torej tudi v širšem pomenu besede muhe.

Zanimivo pa je vedeti, da spada v bližino muh, da je torej bližnji sorodnik muh gost, ki skače in mu pravimo po domače bolha. Ne verjamete? Vidim začudenje v vaših očeh: bolha naj bi bila sorodnica muh? Saj nima kril? Res je, kril nima in prav zato ni muha, temveč bolha. Da mi boste verjeli, vas prosim, da mi sledite v razmišljanju.

Bolha je žuželka; to vedó gospodinje, ki kupujejo proti bolham bolhač, ki pa ne služi le za preganjanje bolh ampak tudi za preganjanje ostalega mrčesa iz skupine žuželk. Vendar ta dokaz ni zadosten; bolhe imajo šestero nog, kot vse žuželke, imajo telo iz obročkov, kot vse žuželke; vidite, to pa so močni dokazi, da so bolhe žuželke.

V katero skupino žuželk spadajo, si znanstveniki niso na jasnem, ker bolhe nimajo kril, ki omogočajo določiti skupino. Vendar imajo ličinke bolh drobne nastavke kril, ki se odraslim ne razvijejo, saj bi v kraju, kjer žive (med dlako ali pod obleko), ne mogle letati. Namesto letanja pa bolha skače, kar ji prav tako ali pa še bolj služi; dandanes so učenjaki mnenja, da spadajo bolhe v skupino, ki je blizu muh.

Kako izgleda bolha? — Smešno in brezpotrebno vprašanje, si boste mislili. Saj jo vsakdo pozna. Pa verjemite mi, da ni res, da bi jo vsakdo dobro poznal. Za večino ljudi je bolha skakajoča točka. Hočes jo prijeti, pa skoči in ni je več; kako neprijetno, kajne?!

Bolhi človek ni glavna oseba, čeprav si le-ta misli, da je. Tudi psi, mačke, miši in drugi sesalci, pa tudi ptice imajo svoje bolhe. Zato pa je bolha tako ustvarjena, da se more v gosti dlaki in perju z lahkoto premikati in gibati. Trup je od strani stisnjen, glava ima nekako čelo, s katerim potiska dlako v stran, bodalec, s katerim vbada, leži poševno navzdol, tipala more skriti v žleb ob straneh glave, nima vratu, niti pasu, ki bi ločil glavo od oprsja in oprsje od zadka. Vse, kar bi jo moglo v gibanju ovirati, manjka. Močni, navzad obrnjeni trni pa ji omogočajo lažje gibanje v kožuho, krepki kremplji na nogah ji služijo pri oprizemanju.

Posebno krepko je razvit zadnji par nog, skakelne noge. Bolha skoči približno 10 cm visoko in 30 cm daleč, ker je lepo delo, če pomislimo, da bi moral odrasli človek, ki bi hotel posnemati bolho, skočiti vsaj 100 m visoko in 300 metrov daleč. Kako bi mu to včasih prav prišlo!

Bolšje oči so slabo razvite in ne ločijo človeka od drevesa, morda opazijo le premikajoče se sence; važnejši je voh, ki je v tipalkah. Vendar nam je znano bore malo o čutilih bolh.

Kako se bolha razvija? Bolšje mamice so brezskrbne matere. Medtem, ko si prizadevajo muha poiskati za svoj zarod tak prostor, kjer bodo imeli potomci zagotovljeno vse, kar potrebujejo za življenje, se bolhe kaj malo menijo za svoj zarod. Jajčeca polože kar v prah in smeti in se zanje ne menijo dalje. Navadno se bolhe razvijajo med podnicami tal. Iz jajčec namreč izlezejo v petih dneh ličinke, ki se hranijo s prahom, ki ga najdejo na tleh, v zaprašenih kotih postelj in drugega pohištva: v štirinajstih dneh se zebubijo v zapredek ali kokon kot naši prelici, med njimi sviloprejka, in v 1—2 tednih (odvisno od vremenske toplote) se razvije godna žival.

Vsi ljudje niso enako občutljivi za bolšji ugriz: nekateri so bolj, drugi manj; nekatere draži le njih premikanje pod obleko, drugim pa pusti ugriz spomin, nekako vnetje, ki prihaja od slin, ki jo spusti bolha v rano, ki jo napravi z bodalcem. Seveda je množina tekočine, ki jo vzbrižga, mašna; izračunali so (O ti učenjaki, s kakšnimi stvarmi se bavijo!), da vzbrižne ena bolha 0,00004 kubičnega milimetra slin v rano.

Če pustimo bolho, ki je našla primerno mesto za ugriz, v miru, da se naužije, tedaj sedi na istem mestu po cele ure; navadno pa ni tako srečna, kajti vsled srbenja jo kmalu prepodimo in si mora poiskati drug prostor.

Bolha je pa tudi vajena stradanja. V praznih stanovanjih more po več mesecev stradati. Navadno doseže čistljivo starost enega do poldruga leta.

Preden leže bolha jajčeca, se mora seznaniti s »bolhačem« oz. z bolšjakom, mislim s samcem, kar včasih ni preveč lahko. Za seznanjenje služi voh, pa tudi sluh. Ob ko-

renu zadnjih nog ima samec nekaj drobnih trnov, ki pri določenem gibanju pridejo v žlebiče na trebuhu kot prsti na strune harfe. Slične priprave imajo murni, kobilice, pa tudi nekatere druge žuželke. S temi pripravami proizvajajo žuželke, tudi bolha, glasove, ki jih naše uho seveda ne sliši, slišati pa jih more bolšje uho; kje to uho tiči, še znanstveniki ne vedo. Zanimivo pa je, da je iz pasjega ali volčjega kožuha, pa morda tudi z našega telesa slišati bolšje koncerte, kot slišimo poleti s travnikov koncerte murnov in kobilic. Zanimivo in nadvse prijetno, kajne?!

So ljudje, ki zbirajo metulje; in to ni nič čudnega; metulj je pač žuželka svoje vrste; je lepo barvan in že na prost pogled zelo pestrih oblik. Bolj čudno je, da se je našel mož, ki je vrgel lepe denarce za zbirko bolh. Čemu neki, vprašate? Poslušajte!

Kakor imamo razne vrste metuljev, imamo tudi razne vrste bolh. Seveda jih ne moremo ločiti kar s prostim očesom, treba se je za to poslužiti povečalnega stekla ali celo drobnogleda. Prav s pomočjo tega se je posrečilo ugotoviti preko 1000 vrst bolh, od katerih živi v Evropi kakih 150 vrst. Ugotovili so, da večina teh ne mara za človeško kri, ampak živi na pticah in sesalcih. Poizkusili so n. pr. stradati 9 mesecev bolho, ki živi na lastavici, nato so jo položili na človekovo kožo. Komaj je začela piti kri, je takoj nehala. »Okusi« so različni!

Zanimivo je, da ima najmanjši sesalec največje bolho. Na poljski miši živi, pa tudi na krtu; pravijo ji »krtova bolha« in je skoro pol centimetra velika; to bi bilo nekako tako, kakor če bi na nas živele kot podgane velike bolhe. Zelo »obošeni« so jež, netopir, kunec, golob in kokoš; vsaka teh živali ima lastne bolhe. Seveda nimajo vse bolhe stalno svojih gostiteljev; tudi človeška bolha včasih zamenja gostitelja in

sicer gre rada na psa, jazbeca, lisico, ježa; prav tako se ne obotavlja pasja bolha priti na človeka; izbrali so bolhe 2000 ljudi in ugotovili, da je bila polovica teh pasjih bolh. Bolj poredko gredo na človeka kurje, mačke in golobje bolhe. Nevarne so človeku podganje bolhe; ugotovili so namreč, da prenašajo hudo bolezen, kugo. Z ugrizom namreč vzbrižajo v človekovo kri povzročitelje te hude bolezni. Pa ne le z ugrizom, ampak tudi z blatom, bolšjim blatom pridejo bacili v človeka; dognali so, da bacili ne poginejo v podganjem črevesu, temveč se celo močno razmnože. Dokler gospodari kuga med podganami, človek ne protestira proti njej; slabše je, če radi kuge podgane poginejo; tedaj si morajo pač njihove bolhe poiskati novih gostiteljev in pridejo rade na človeka. Tedaj začne gorje.

Ste kdaj slišali o bolšjem »cirkusu«? Ne? Da? Naj si bo kakor koli, dovolite mi, da vas z njim na kratko seznanim. Včasih, dandanes tega ni več, ste mogli na raznih sejnih videti med drugimi cirkusi tudi bolšjega. Seveda umetnik ni bolha, ampak njen učitelj, ki je znal z veliko spretnostjo in potrpežljivostjo privezati bolhi zanko iz drobne bakrene ali srebrne žice okrog prsi ter jo pripeti na »verigo«, seveda ne na pasjo ali celo volovsko. Pri bolhah so boljše mere. Tudi veriga za bolhe je merjena po bolšji meri. Ko po nekaj tednih brezuspešnega poizkušanja bolhe uvidijo, da je skakati nemogoče, začno pošteno hoditi in tedaj jih njihov gospodar vpreže v lepo drobceno »kočijo«, jim pripaše droben meč, celo oklep jim napravi, jih pritrdi na krogotek ali »ringelšpil« in končno, ko so opravile svojo nalogo, zaviha rokav in jim da piti lastne krvi. Kajne, kakšna škoda, da ni več takih »cirkusov«.

Vidite torej, da bolha ni nekaj »kar tako«!

O KRALJU MATJAŽU

Ena izmed slovenskemu narodu najbolj ukoreninjenih narodnih pesmi in legend je pripovedka o kralju Matjažu. V njej se po zgodovinskem izročilu sicer le zrcali spomin na ogrskega kralja Matijo Korvina, v katerem so Slovenci v času turške stiske videli junaka, kateri jih bo mogel rešiti pred Turki in pa vladarja, ki je nadvse pravičen in ki jih je ščitil pred oblastno graščinsko gospodo in drugimi nadlogami 15. stoletja. V tem smislu in z mnogimi odtenki in variacijami živi v ljudstvu vera v nekega kralja Matjaža prav vse v današnje dni. Medtem ko narodna pesem »O kralju Matjažu in Alenčici« pripoveduje o gospodu, ki reši svojo ugrabljeno nevesto, se je kot pripovedka ohranila predvsem koroška varianta o Matjažu, ki s svojo vojsko spi pod Peco in bo svoj slovenski narod nekega dne prišel rešiti. Ta pripovedka je zlasti nacistom bila velik trn v peti in so jo na vse načine preganjali. V naslednjem, kaj vedo Slovenci na Koroškem povedati o kralju Matjažu:

Kakor znano, so koroški kmetje že v davnih časih tovorili po Kranjskem, Štajerskem in Laškem. V tistih časih pa celo po Ogrskem. Neki kmet iz Podjune je bil pripeljal iz Ogrske dežele tovor vina. Ni imel več daleč do svojega doma, le še dolgo polje ima pred seboj in visoko goro. Pripelje do gore in zagleda hišico, katere je pol bilo pod zemljo in le okna so se videla iznad zemlje. Ko pripelje bliže, opazi pred vrati junaka, opasane s sabljo. Ta junak začudenega kmeta nagovori: »Ti si iz neših krajev. Povej mi, ali še lazijo mravlje na Hum. sv. Magdaleno in sv. Urha?« Kmet je snel čepico z glave in odgovoril: »Še lazijo, toda dokaj redkeje kot so nekdaj.« Junaku se je tedaj obraz pomračil in je dejal: »Povej svojim ljudem: kadar bo tako malo vernikov, da ne bo več romarjev na te tri gore, tedaj bom vstal jaz in s svojo črno vojsko vero spet utrdil.«

ŠE DRUGO O MATJAŽEVI ČRNI VOJSKI

Medtem ko se v prvi varianti ljudske pripovedke Matjaž zavzema zgolj za vero, pa je druga sledeča:

Koroškega voznika je kralj Matjaž poklical v hišico.

»Kdo si ti?« ga je vprašal kmet.

»Kralj Matjaž sem in če ne verjameš, priidi bliže in poglej čez mojo desno ramo skozi tole okno.«

Kmet je pogledal in ni mogel verjeti svojim očem. Velikansko ravnino je videl in vojsko v bojnem redu. Vojak pri vojaku in vsi na konjih.

»Glej, to je moja črna vojska«, je rekel kralj Matjaž.

Kmet pa je bil še bolj začuden, kajti vsa vojska je bila povsem nepremična. Videti je bilo, kot da bi konji in vojaki spali.

Tedaj je Matjaž nekoliko potegnil nožnico iz sablje in v trenutku je vsa vojska oživela. Vojaki so dremajoče glave dvignili, konji so se pričeli prestopati in hrzati.

»Glej«, je rekel kralj Matjaž, »nekega dne bom potegnil nožnico iz sablje in moji vojaki bodo poskakali na konje ter črna vojska bo stopila v borbo za pravico. Topel veter bo takrat pihal in vsi ljudje bodo ene misli. Vse bo prišlo za orožje, kar nosi moško glavo. Staro in mlado bo hitelo v vojsko. Nastala pa bo taka stiska, da se človek niti preobčel ne bo utegnil. Šel bo na vojsko pač v obleki, kakršno bo nosil na sebi. Zbralo se bo toliko ljudstva, da boj ne bo trajal dolgo časa — niti toliko časa ne, da bi človek mogel pojedti tri hlebe kruha. Če bo tretji hleb komu padel iz rok, mu bo sosed dejal: »Pusti ga, naj leži, po končanem boju bo dovolj kruha in vsega. Tako hitro homo sovražnika premagali.«

O MATJAŽU POD PECO

Pripovedka o kralju Matjažu, ki s svojo vojsko spi pod Peco ima sledeč začetek:

Ker je bil Matjaž tako dober vladar in mu je Bog bil naklonjen, so mu drugi, hudobnejši vladarji bili nevoščljivi. Napovedali so mu vojsko. Pripeljali so vojakov kot listja in trave. Več jih je bilo kot Turkov in kristjanov skupaj. Premagali so hrabro vojsko kralja Matjaža ter mu razen majhne čete vse pobili. S temi svojimi poslednjimi najhrabrejšimi se je Matjaž umaknil do gore Pece, ki se je na čudežen način odprla ter ga tako rešila pred sovražniki.

Ustoličevanje slovenskih knezov na Gosposvetskem polju je ljudstvu ostalo v neizbrisnem spominu. Razumljivo je torej, da je tudi osebnost kralja Matjaža bila zadostna snov za novo pripovedko. Zlasti po južnem Koroškem so govorili, da je Matjaž nekoč stoloval na Krnskem gradu in imel seveda vse one lepe lastnosti kot jih ima v drugih pripovedkah. Bil je dober in pravičen. Vrata njegovega gradu so bila odprta noč in dan in vsakemu je bil dostop dovoljen. Vsak, komur se je od strani graščaka zgodila krivica, je pri kralju Matjažu našel pravičnost in popravilo krivice. Zerad tega so bili ljudje zadovoljni in srečni, ter so takrat vladali res »zlati časi«.

Po drugi varijanti pa so bili zlati časi takrat vsled tega, ker je Matjaž dal kovati zlate novce in drugačnega denarja sploh ni bilo.

MATJAŽEVO PREBUJENJE

Ko bi ljudstvo trpelo najhuje, bo Matjaž potegnil sabljo iz nožnice in njegova vojska bo oživela. Korošci to opisujejo takole:

Kako so zavezniki premagali v Afriki naravnega sovražnika - pesek

Opisi starodavnih potnikov in raziskovalcev Afrike imajo vse polno opisov »k h a m š i n a«, peščenega viharja puščaj in njegovih škodljivih posledic za oči, ušesa ter dihalne organe ljudi in živali.

Med vojno v Severni Afriki v nedavnih letih je bil trenutek, v katerem je prah in pesek khamšina ogrožal velikopotezni vojni načrt, ki so ga zavezniki skrbno pripravili. Pesek je namreč grozil, da s svojimi škodljivimi posledicami za motorje tankov in letal, za proviant, za premične dele strojev, baterije žarometov in radijske oddajnike ter prejemnike, zaustavi vso vojaško akcijo. Motorji britanskih in ameriških letal so po 10 ali 12 urah poleta bili neuporabni. Peščena in prašna zrna so se vgnezdila v ceveh za dovajanje bencina in olja. Oklopni avtomobili po 250 km niso bili več uporabni brez popravila.

Neki armadni general je izjavil, da je treba v nekaj tednih iznajti sredstvo za učinkovito zaščito vojne opreme ter motoriziranih edinic, ker do zdaj uporabljani čistilci (filtre) niso bili primerni za posebne pogoje vojne v Severni Afriki.

Britanske vojaške oblasti so se obrnile na inženirja Cecil Gordon Vokesa, lastnika neke londonske tovarne za izdelavo čistilcev, ki je že izdelal mnogo vrst čistilcev, pripravljen za razne vrste motorjev.

V splošnem je potrebno 4 ali 6 mesecev za načrt, preizkušnjo in montažo motornega čistilca v serijah. Vokes je napravil stvar, za katero so mislili do takrat, da je nemogoča: v 10 dneh je bil gotov načrt za novo vrsto čistilca za tanke v severni Afriki, izdelan, montiran na tank in preizkušen. Čistilec je prekosil vsa pričakovanja. Po 160 km pota so zbiralci prahu vsebovali nad 3 kg prahu. S preje uporabljenimi čistilci je ista vrsta tanka postala že po 40 km neuporabna. Z neverjetno naglico so izdelovali v serijah novi čistilec ter ga dneвно skozi 5 tednov iz Vokesove tovarne z letali RAFa prevažali v Egipt — vse še pravočasno za prihodnjo ofenzivo generala Wavella. S to novo vrsto čistilca opremljeni tanki lahko prevozijo brez poprave nad 3000 km.

Ing. Vokes je tekom 20 let v svoji tvornici izdelal nad 3000 vrst čistilcev za zrak, olje, goriva in pline vseh vrst. Strokovnjaki so preračunali, da pomeni uporaba Vokesovih čistilcev za milijon privatnih avtomobilov prihranek 222,700.000 litrov bencina, 11,360.000 litrov olja in 10 milijonov funtov šterlingov na popravilih. Te številke se lahko uporebijo sorazmerno tudi na vse druge oblike motoriziranih strojev. Vokesovi čistilci vsrkajo 99,9% vseh škodljivih delcev zraka, olja in goriva ter prihranijo potrošnjo 15% goriva in 50% mazilnega olja. Podaljšajo tudi življenjsko dobo motorjev od 3 do 5 krat.

„Orlon“ novo umetno vlakno, ki tekmuje z nyloom in umetno svilo

Ameriška tvrdka E. I. du Pont de Nemours & Co. je izdelala nova umetna vlakna, ki jih je imenovala »orlon«. Ta vlakna pridobivajo iz smolnih sestavin kakor »nylon« in umetno svilo.

»Orlon« ima druge kemične lastnosti in bo najbrž takorekter glede cene kakor tudi glede možnosti uporabe zavzel mesto nekako sredi med »nylonom« in umetno svilo. Nova vlakna so odporna proti vplivu sončnih žarkov in zato zelo pripravna za izdelovanje jader, avtomobilskih plaščev in streh ter drugih sličnih stvari. Odporna pa so nova vlakna tudi proti mrčesu in visokim temperaturam in se zato iz njih lahko izdeluje električni izolacijski material, vrvi in izdelke, ki morajo biti odporni proti kislinam. Ker je to novo umetno vlakno tudi pralno, je uporabljivo tudi za obleke in prevleke. Ima pa to pomenjkljivost, da se ne dá dobro barvati. Cena »orlonu« bo približno enaka ceni umetne svile.

Za izdelavo v velikem obsegu gradijo sedaj v Južni Karolini (USA) tovarno, ki bo lahko obratovala v velikem obsegu v dveh letih.

Na božičen večer bo pred njegovo podzemeljsko jamo zrastle velika zelena lipa. Še istega večera bo vzcvetela in proti polnoči bo cvetoča lipa tako dišala, da se bo njen vonj razširil daleč naokrog. Takrat bo kralj Matjaž vstal ter s svojo vojsko prišel izpod Pece. V tem trenutku se bo lipa posušila. Matjaž pa bo na posušeno lipo obesil svoj ščit, na katerem je grb sv. Jurija. Nato bo s svojo vojsko prišel v deželo ter v hudi bitki premagal svoje sovražnike in ljudstvo bo doživelo zlate čase. Vladal bo mir in nobene krivice ne bo več. Vendar je do takrat še zelo dolgo in Matjažu, ki še vedno spi pod Peco, mora brada devetkrat zrasti okrog mize.



Izpod domače lipe

ŽVABEK

Pri nas že več mesecev ni bilo ne oklicev ne porok. Zato pa smo imeli pretekli teden zopet pravo kmečko »ohcet«. Mladi posestnik na Komlu, Bogomir Karner je pripeljal v ponedeljek 27. septembra svojo mlado nevesto Emilijo Tratner, po domače Janeževo kot svojo bodočo življensko družico pred oltar. Od sedaj naprej bosta skupno delila žalost in veselje na svojem domu, ki zahteva pridnega dela.

Poročni obred in sv. maša sta bila v pri-ljubljani romarski Marijini cerkvi na Sve-tem mestu. Po končanih cerkvenih obredih so se svatje podali na Suho, kjer je bila go-stija. Med tem, ko so bili svatje v cerkvi, se je razpršila megla in prisijalo je prijaz-no sonce, ki je zlasti godcem razgrela s svo-jimi toplimi žarki srce in duha, da so živah-no zagodli po božji službi na čast novopo-ročenemu paru. Še spodaj v dolini smo slišali vesele zvoke glasbe in zdelo se je, da je še repica poskakovala po njenih zvokih iz zemlje, ko smo jo kopali. Mlademu paru želimo, da bi mu tudi v bodoče sijalo sonce na njunem domu.

Sicer pa v našem kraju ni posebno kaj novega. Morda bo potem, ko bo šla nova cesta skozi naš kraj, šlo tudi več novic v širni svet, kakor pa jih more do sedaj po ozki cesti. Nekaj pa moremo že sedaj pri-staviti, da se namreč pripravlja pri Apov-niku, vrh naših hribov nova enorazredna šola za naše male. Nekateri so imeli do se-daj eno ura hoda v šolo. Nekateri bi pa še radi naprej pošiljali otroke v šolo in daljni žvabek in niso nove šole nič kaj veseli. Vsem je pač težko ustreči. Tako je bilo in tako bo ostalo!

RUTE

Na posledicah padca je umrl v beljaški bolnišnici Bem Joža. Pokojni je bolehal dol-go let na želodcu in se je šele preteklo. le-to — dasi je bil star že nad 70 let — pustil operirati. Morda bi še živel, ker je opera-cijo srečno prestal. Ni se pa držal zdravni-ških navodil in je še naprej bolehal. Zadnja leta je preživil pri svojem bratu in je do-bival starostno rento. Pokopali smo ga v Ločah ob številni udeležbi prebivalstva.

Semenj je za nami. Škoda! Konec je s kislo juho, konec z ovčjo pečenko in »ho-cami«. Ne semnju je bilo »fletno«, še flet-neje pa je bilo v ponedeljek, ko smo bili bolj sami. Glavno besedo je imela polka. Če bi popolnóci z neba padel in mrtev oble-žal tam nekje okoli Hoja, bi vedel: Aha, v Rutah pa polko plešejo. Nekateri pravijo, da pri polki manj podplatov strgajo, drugi pa zopet mislijo, kako morejo ubožci rajati, ko ni podplatov, pa dragi so in denarja tu-di primanjkuje. Nam je vseeno, kaj pravi-jo ljudje in pišejo po časopisih. Mi smo bili in ostanemo veseli. Saj še »stara babnica, ki komaj krevlja, možjá pobare, kej citrat zna.«

MAUSER KAREL

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

31.

ŠKOFIJSKI LIST

Misit Dominus verbum suum.
(Ps. 106)*

Klemen stoji ob oknu in gleda na vrt. V roki obrača pismo in skoraj ne more ver-jeti, da mu je pisal Jernej. Docela sta se zgrešila. Zdaj pa se je nenadoma oglasil in še s tako prošnjo.

»Zaklel sem se, če boš kdaj prišel do du-hovnika, da me boš poročil. Prosim Te, pri-di. Zvedel sem za tvoj naslov pri Moškaju. Upam, da mi prošnje ne boš odbil. Tudi Ančka želi, da bi prišel.«

Klemen se rahlo smehlja. Vsa preteklost mu je stopila pred dušo, vse težke borbe semenških let, vse ure z Jernejem, še tista težka samota, ki je nastala v njem po Jer-nejevem odhodu iz semenšiča.

Gleda v pismo in mu je toplo pri srcu. Nato sede, vzame karto in zapiše z veli-kimi črkami.

»Pridem, pridem.«

Poroka je bila skromna, toda pristréna. Klemen se je na moč razživel. Ni se mogel Jerneja nagledati. Popolnoma se je spre-menil, videti je bil možat in močan.

»Službo imam na Okrožnem uradu. Veš, z jusom sem poskusil. Nič ni z njim. Profe-

* Poslal je Gospod svojo besedo

Po dolgem času je Pecnarjev ded dose-gel starostno rento. Ko je dospela vest, je ves ginjen in poln hvaležnosti pripovedoval o tem velikem dogodku. Ni več v skrbah, da mu na stara leta ne opešajo pri njego-vih grabljah zadnje moči. Tako bo svoja stara leta preživiljal v zadovoljnosti, kar mu iz srca privoščimo še mnogo let za njego-vo mizarско mizo, da bi vesel prepeval: Čej so tiste stazice, ki so včasih bile ...

Med čebelarji se marnja, da bo moral vsak sam v Celovec po sladkor, ki je menda šele na potu, pa nam dela že skrb zaradi časa in denarja. Čebelarско društvo bo go-tovo potrebno ukrenilo in nas rešilo še teh skrbi.

Pravijo, da je tu in tam nekaj takih iz-gubljenih »ovc«, ki jih ni mogoče spraviti nazaj med svojo čredo. Pri nas imamo raz-lične navade, šege in prepričanja, ki smo jih podedovali od naših prednikov. Držimo se jih, kar je tudi prav. Zelo radi te nava-de čuvamo in ob njih malo pomarnjamo o našem gospodarjenju, o otrocih in tudi včasih koga skozi zobe vlačimo. No, kaj pa bi drugače delali, če nam bi govorjenja zmanjkalo.

Zadnja povodenj je naredila zelo globoko strugo. Človek bi mislil, da nas hoče nevi-ha odplaviti. Toda mi ji kjubujemo, kjer koli in kadar koli moremo z vso silo.

Zopet bo kdo rekel, kaj pišemo v »Kro-niki« o naših lepih krajih. Naj bi rajše je-zik držali! Zakaj pa ne bi tudi drugi ljudje nekaj o nas brali! Ljudem je res težko ustreči. Pa še drugič kaj, da se ne bo kdo jezil!

Tinč Pol.

KOSTANJE

Precej časa je že minilo, kar smo za-dnjič pisali v »Kroniki«. To pa ne zaradi tega, ker bi bilo premalo časa, ampak ker smo preleni za pisanje. V nedeljo popoldne je sicer čas, pa se človek raje »po dolgem vsede«, ko se pa zbudiš, jo kreneš v gostil-no, da se ve, da je nedelja in da je kaj razli-ke od navadnega delovnega dne.

Zadnji dve nedelji junija so naši igralci igrali »Miklovo Zalo«. Igra je bila pri Žva-nu v Črežpoljah. Izpadla je dobro in igral-ci so kar dobro igrali.

Na dan 1. oktobra je začelo goreti na podstrešju Štefelnov kovačnice v Treščah. Vnelo se je menda od štedilnika. Črešnjan-ska in kostanjska požarna bramba sta bili takoj na mestu in preprečili, da se ogenj ni razširil. Poslopje je precej prizadeto, živali in pohištvo so pa rešili. Fužini spodaj se ni nič zgodilo, ker je obokana.

Toliko mošta bodo kmetje letos že napre-šali, da prihodnje leto delavci ne bodo tra-peli žeje. Tudi pri ličkanju koruze se bodo naše ženske malo posladkale z moštom in namočile grla, da jim ne bo beseda zastala v suhem grlu. Moški pa imamo raje starega, kjer je še. Toliko za danes. Pa še drugič kaj.

sorska je pa še slabša. Jus je presuh, pro-fesorska pa križeva. Če nimaš plašča, ki bi ga znal obračati po vetru, ne boš prišel daleč.«

Klemen se je zasmeljal, Jernej pa zama-hnil z roko.

»Najboljše, da se zakleneš v družinico, svetu pa pokažeš bodice kot jež. Sicer te koj vprežejo v politiko in potlej moraš igrati medveda. Nekateri ne vedo, da ga igrajo, drugi pa vedo, pa ga vseeno igrajo, ker jim tako boljše nese. Zlodej jih vzemi!«

Tudi spomine sta obudila. Ančka se je smejala, nerodno pa ji je vendarle bilo.

Ko se je proti večeru Klemen poslovil, je obema segel v roko.

»Dobro vozita, pa glejta, da bom kmalu kaj krstil.«

*

Dobrih štirinajst dni po Jernejevi poroki, je Klemen dobil drugo pismo. Pisal mu ga je Kremenčev Janez.

»Danes je umrla Jakopinka.«

Potlej so bile malenkostne novice.

Klemen je spustil roke na mizo in se za-strmel po sobi. Začutil je globoko potrlost. Nato se mu je zazdelo, da sliši jok Jakopi-novih otrok in žalostno gruljenje grlice nad vrati.

Kakor da se je prebudil iz težke more, se mu je izvilo iz srca.

»Na pogreb moram.«

Potlej pogleda na datum v pismu. Če gre koj na vlak, bo prišel še dovolj zgodaj. Nič ni pomišljal.

Pri župniku si je sposodil stotaka. Jako-pin bo denarja potreben.

S težkim srcem se je odpravil. Ko je na ljubljanskem kolodvoru izstopil, ga je ob-šla tolikšna žalost, da se je komaj odločil za pot proti koloniji. Bal se je videti otro-ke in skrušenega Jakopina.

Pred barako je obstal. Oblila ga je groza kakor pred smrtjo. Najtežje je stopiti v

MED TINJAMI IN GRABŠTAJNOM

Ko smo se vozili v ponedeljek zjutraj, dne 11. oktobra, dan po proslavi 10. oktob-ra iz Podjune vsak po svojih opravkih v Celovec, smo bili priča sledečega dogodka:

Med potniki, ki se vozijo v Celovec slišiš vsako jutro pogovor v obeh jezikih: slo-vensko in nemško, kakor je pač ljudstvo iz Podjune. Vsak govori tako, kakor mu je Bog grlo ustvaril. Vendar pa večina, zlasti podeželsko ljudstvo, govori slovensko.

Ta dan pa je zgodil dogodek, ki ga zato Slovenci z vso odločnostjo obsojamo, ker gre pač na naš račun in velja samo nam.

Med drugimi potniki se je vozil tudi Pi-cej Franc iz Zamanj, ki hodi na delo v Ce-lovec. Z neko gospodično sta marnjala, ka-kor marnjajo doma, to je po slovensko. Nasproti njima je sedel neki gospod. In te-mu je šlo slovensko govorjenje močno na živce. Nenadoma se je obrnil proti tema dvema in rekel: »Kdo bo poslušal to »vin-diško« čvekanje. Govorite nemško!« Takoj po teh besedah je oplazil Piceja s pestjo po glavi. Seveda je med potniki nastalo raz-burjenje in ta šovinistični gospod bi jo sla-bo odnesel, če ne bi bili prizadeti pamet-nejši in manj šovinistični, kakor ta prena-

Etična utemeljitev ljubezni do naroda

Profesor Franc Spirago piše v svojem velikem »Ljudskem katekizmu«, ki je izšel že v desetih izdajah v 60.000 izvodih in je preveden na 12 jezikov, o ljubezni do last-nega naroda naslednje:

Kristjan sme in mora svoj narod bolj ljubiti nego tuj narod; kajti ta ljubezen je že od narave v človeku in jo krščanska ve-ra ne odpravlja, marveč poveljuje in pos-pešuje.

Če rečemo: »Kristjan s m e ljubiti svoj narod«, je rečeno premalo. Treba je mar-več reči: »Kristjan m o r a ljubiti svoj na-rod.« Ljubezen do samega sebe in do star-šev tudi ni samo dovoljena, marveč zapove-dana.

Zakaj naj ljubimo narod, iz katerega iz-hajamo in ki mu pripadamo? Ker je pač narod velika družina, veliko krvno sorodstvo. Kakor krvne sorodnike bolj lju-bimo nego tujce, tako moramo tudi svoj na-rod bolj ljubiti kot vsakega tujega. In ka-kor otrok svojo mater bolj ljubi nego tujo, ne da bi tujo zaničeval ali sovražil, tako moramo tudi mi svoj narod bolj ljubiti ne-go tujega, ne da bi tuj narod zaničevali ali sovražili. Ljubezen do naroda je torej ute-meljena v naravni postavi, to je: v volji Stvarniškovi.

Ljubezen do naroda kažemo s tem, da svoj narod cenimo, ljubimo in da z vsemi dovoljenimi sredstvi delujemo v njegovo

peti »narodnjak«, ki ga moti že sama slo-venska beseda. Prišel je sprevodnik in je te-mu gospodu vzel dokumente. Vsi, ki so bili priča dogodku, so pazili, da bi jo ta junak ne pobrsal. Ko je vlak privozil na celovško postajo, so poskrbeli, da je ta prenapetež prišel v prave roke in naprej se bo pogo-varjal s policijo ter avstrijskimi oblastmi ter dal pojasnilo, kakor on razume strpnost in ali so koroški Slovenci enakopravni z drugimi Avstrijci.

Kakor smo poučeni, se bodo avstrijske oblasti zanimale za ta primer in tega gos-poda poučile, kaj je prav in kaj ni prav. Vendar pa imamo malo upanja, da bi se po-boljšal, ker sicer ne bi tega naredil. Prepri-čani smo, da izbruh tega dejanja ni bil sa-mo trenuten. Vsekakor pa se bomo za pri-mer zanimali in sporočili, kakšno »nagrado« bo prejel za svoje »junaštvo«.

Takojšen poseg oblasti v dogodek je go-tovo naredil med koroškimi Slovenci ugo-den vtis in pričakujejo, da bo prenapetež dobil zaslužno plačilo za žalitve. Vendar pa je dogodek zelo neugodno vplival in ni nič čudnega, če je kdo zmigal z glavo in rekel: »Glejte, takšni so! Kako naj vendar koroški Slovenci verjamemo, da smo enako-pravni?!«

korist in obrambo.

Zatorej stori na p a k o, kdor je naspro-ti svojemu narodu brezbrizen ali za »t a j i pripadnost k njemu; seveda pa tudi ne ravna prav, kdor ljubezen do naroda pretirava. — Tako Spirago.

Meseca novembra 1913 je imel bavarski zdravnik dr. Aigner v Celovcu protilurško zborovanje, na katerem je tajil in pobijal lurške čudeže. Nasproti so mu stopili trije profesorji celovškega bogoslovja, med nji-mi učeni in ugledni jezuit dr. Mihael Gatte-rer. Dr. Aigner je napadal romanja v Lurd tudi z narodnostnega stališča. Jezuit dr. M. Gatterer je javno izjavil: »Tudi j a z s e m N e m e c i n l j u b i m s v o j n a r o d.« Jes-no in glasno je izpričal svojo ljubezen do lastnega nemškega naroda. Redovnik, ki se je svetu odpovedal, se vendar ljubezni do lastnega naroda ni odpovedal. Nemški je-zuit se očitno in javno priznava za Nemca in izpoveduje ljubezen do svojega naroda. In na podlagi te narodnostne izpovedi za-vraca nasprotnika, da gre predaleč v svo-jih zahtevah.

Drug redovnik, p. Egger, ki je bil dušni pastir v Celovcu in pozneje v Velikovcu, je nekoč imenoval materinski jezik »jezik na-šega srca.« S tem je izjavil, da mu je ma-terni jezik izmed vseh jezikov najbolj pri srcu, najdražji in najljubši. In je s tem tu-di izpričal ljubezen do svojega naroda. Ta ljubezen je torej etično utemeljena. M.

»Poglejte Nežiko! V košku je bila takrat, ko ste prvič prišli. Zrasla je iz koška in ra-sla v moji in njeni ljubezni in rezal sem ji kruh svoje beračije in barakarskega pre-kletstva. Samo eno pravo srce smo imeli, h kateremu smo vsi prišli, kadar smo oma-hovali. Zdaj je ugasnilo.«

Stisnil je roke v pest in iz zaraščenega obraza so zasijale skoraj ponorele oči.

»Gospod Klemen, kdo je kriv, da je umr-la? Jaz? Stradal sem kakor pes, da bi ji mogel kaj kupiti. Premalo je bilo za njeno bolezen. Prav ima Resnik, ki je dejal: Ja-kopin, umoril jo je kapital. Tako je, go-spod Klemen, kapital jo je umoril. Tisti, ki ga imajo drugi, zaklenjenega v železni blagajni. Tako mi je rekel Resnik: Jakopin, če bi imel samo desetino tistega denarja, ki so ga kapitalisti porabili za propagandne lepake pri volitvah, dovolj bi imel in ozdra-vil bi ženo. Tako pa je umrla.«

S pestmi je mahal proti Klemenu, kakor da mu grozi.

Klemen je čutil noro bolečino Jakopino-vo, ki jo je izrabil Resnik.

»Jakopin, bolečina dela človeka slepega. Ne govoriva o tem. Žena je prestala.«

Zdaj se je iz Jakopina utrgal obupen vek. Kakor da nikdar ni veroval Resnikovim bes-edam, so se mu v hipu podrla vse navidezne opore in čutil je, da je vse zaman, da je ostal sam in da bo čez nekaj ur ženin po-kop.

Za očetom so planili v vek tudi otroci. Nežika se mu je z ročicami oklenila kolen in Jakopin je stal sređi gnečice kakor dre-vo z odčehnjanimi vejami.

Vsa bolečina otrok in Jakopina se je za-valila na Klemena. Hlastal je za besedami, ki bi bile mehke kakor božja beseda, toda zaman.

Potlej je Jakopin omahnil na prično, za-kopal glavo v dlani in ramena so se mu tre-sla v veku. Vsi otroci so planili za njim in

Čudno trd je Jakopinov glas.



Radio

Celovec

SOBOTA, 16. oktobra:

7.15 Iz svetovnega tiska.
17.10 Pregled sporeda za prihodnji teden.

NEDELJA, 17. oktobra:

17.10 Komentar
19.30 Otroška ura.

PONEDELJEK, 18. oktobra:

7.15 Jutranja glasba.
16.00 Potovanja po svetu.
17.10 Poročila.

TOREK, 19. oktobra:

7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

SREDA, 20. oktobra:

7.15 Poročila in jutranja glasba.
17.10 Poročila.

ČETRTEK, 21. oktobra:

7.15 Literarna ura.
17.10 Poročila.
19.30 Zvočni tednik.

PETEK, 22. oktobra:

7.15 Jutranja glasba in poročila.
17.10 Poročila.

Radio London - BBC

(Poročila v slovenščini in srbo-hrvaščini)

(Oddaja vsak dan na srednjih valovih 267 m in na kratkih valovih: 30,96 m, 25 m in 19,61 m).

7.45—8.00 poročila in koment. v srbo-hrv.
15.45—16.00 por. in komentar. v srbo hrv.
21.45—22.15 por. in komentar. v srbo-hrv.
22.15—22.30 poročila in komentarji v slov.

Radio Test - postaja II.

(Slovenske oddaje)

Dnevne oddaje: 7.30 do 8.00; 11.30 do 14.30; 17.30 do 24.00.

Nedeljske oddaje: 7.30 do 8.30; 9.30 do 14.30; 16.30 do 24.00.

Poročila dnevno ob: 7.45; 12.45; 19.45; 23.15.

Postaja oddaja na valu 203,6 metra.

Zanesljivega klapca

ki bi znal molsti in skrbeti za 10 krav,
iščemo za takoj.

HERMANN BUBNA-SITIČ,
Pirkhof Leber 67, Stattegg,
p. St. Veit, Graz

vekaje ždeli na umazanih cunjah.

»Jakopin, niker tako.«

Klemen ni našel drugih besedi.

Jakopin ni dvignil glave.

»Umrla je, ker je bila tako božja volja. Bog je hotel, da so na njej grešili vsi, ki so trdega srca. Na njej so grešili Zemljč in Požgaj in vsi, ki jim je Bog dal obilje tega sveta, pa so ga zaklenili zase. Umrla je, da se razodene krivica teh ljudi. Ni je umoril kapital, ki je mrtev, umorili so jo mrtvi ljudje, ljudje, ki vidijo samo sebe in jim bolečina drugih ni mar.«

Zdaj šele je Jakopin dvignil glavo.

»Prosil sem za podporo na občini. Kazali so mi od vrat do vrat. Ko sem prišel do zadnjega, me je napotil na dobrodelno društvo. Kakor najnižji berač sem stopil pred gospodo, noge bi jim poljubil v svoji bolečini, če bi mi ukazali, toda samo ogledovali so me in gledali v spiske. Nato je eden odprl usta in me obilil s cukrenimi besedami, ki so bile sluzave kakor gnilo meso.«

»Vprašati moramo po vašem zdržanju. Veliko jih pride in vsi so potrebni. Toda gledati moramo v prvi vrsti na svoje. Bog je najprej sebi brado ustvaril.«

»Žena mi umira, gospod, sem naravnost zaprosil.«. Jakopinu utripljejo žile na senčeh.

»Potrpite, mi je dejal, potrpite za dva meseca. Dobilo se bo kaj. Tedaj se je vse v meni podrl, zrušilo se je name in samo to vem, da sem rekel grdo besedo in so me pahnili skozi vrata. Morala je umreti.«

Klemen vidi, da je vsaka beseda zaman. Proti novi bolečini Jakopinu bi bila vsaka prelaska. Bolečina kroži iz Jakopina v otroke in iz otrok v Jakopina.

In vsa ta bolečina gre skozi Klemenovo srce.

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1 vrtna rastlina, vrsta sočivja; 8 najnižja točka obzorja; 13 avstrijski, še živeči skladatelj operet; 14 eden izmed trojice francoskih revolucijonarjev; 15 predlog; 17 umetnik; 18 južnoazijska država; 19 bližnja oseba; 20 vitez, suh; 21 veznik; 22 del žitne bilke; 23 italijanska pritrilnica; 24 nemški osebni zaimek; 25 vprašalnica po kraju; 26 pokrajina v Grčiji; 28 uradna listina; 29 rokodelce šivankar; 31 kratka dobrodelne organizacije; 33 mohamedanski bog; 35 zemlja, prst; 36 eden izmed čutov; 38 sorodnica; 41 prvi človek; 43 vzklík; 44 pevska nota, nižaj; 46 star v angleščini; 47 poljska cvetlica; 48 neko število; 49 del telesa; 50 ostanek pri gorenju; 51 oblika vode; 52 uživam hrano; 54 moški glas; 57 padavina; 58 vzklík; 59 vrsta črnih črne barve; 61 stvar; 62 kot pri 31 vodoravno; 65 upoštevanje, razmerje; 67 kraj in železniška postaja pri Ljubljani; 70 obrtnik; 72 krstno ime znanega slovenskega baletnega plesalca; 73 človek, ki ničesar ne dovrši; 76 nekam, tjakaj (hrvaški); 78 prvi dve črki; 79 Jurčičeva povest; 80 kot pri 78 vodoravno; 81 igralna karta; 83 nedelaven; 84 drug izraz za »vedi«; 85 glasnika s šestim sklonom; 86 izraz pri mlekarstvu; 87 sleherni, brez izjeme; 88 duhovni oče.

Navpično: 2 del kolesa; 3 znamka kozmetičnih proizvodov; 4 poljski sadež; 5 vzklík; 6 mesto v Italiji, na vzhodni obali Jadranskega morja; 7 ploskovna mera; 8 hrib na Notranjskem; 9 rižovo žganje; 10 nudim, izročim; 11 začetnici imena in priimka pisatelja Tavčarja; 12 slovenski pisatelj; 14 tropična vročinska bolezen; 16 reka v Rusiji; 17 znanstvena panoga; 20 brez pomisleka; 23 kratka za »športni klub«; 26 izraz pri kartanju; 27 del pluga; 30 vojaška čepica; 32 lepilo; 34 zloben, grdega značaja; 37 modri kralj iz svetega pisma; 39 prvi človek; 40 dolžinska mera; 42 kratka za »Marijina dijaška kongregacija«; 45 velika lesena posoda; 47 milodar; 48 kratka za »slovenski«; 52 iglasta žival; 53 tuja beseda za glavno mesto; 54 hitro gibanje; 55 velik zločinec; 56 mohamedanski duhovni klicarji; 60 gorska soteska; 63 mesni izdelek; 64 element, ki je potreben pri pridobivanju atomske sile; 66 vrste lesoposlovnih del; 68 pijača Starih Slovanov; 69 imendan; 70 zelo izobražen in pameten; 71 ploskovna enota; 74 domača vprežna žival; 75 deležnik pomožnega glagola; 77 dvojica; 82 najeden, naveličan; 84 dva sokartanju.

Pogreb je bil popoldne. Iz kolonije je bilo precej ljudi. Klemen je kaj opazil, da se je Resnik prav potrudil. Zgarani obrazi so začudeno strmeli v Klemen in Klemen je videl, da vprašujejo: zdaj si prišel? Zdaj, ko je mrtva, ko ji ni treba več pomagati.

Resnikove oči so srepe, sovražne. Tudi Križnar in Koritnik ne moreta skriti jeze.

Ob grobu so se združili. Preprosta črna krsta leži v jami. Obupan jok otrok trga Klemenovo srce v kosce. Rad bi stisnil te otročiče k sebi, vse vzel v naročje in jih pokazal ljudem.

Rad bi bil Krištof, da bi zadel njih bolečino na svojo ramo, samo da bi njim odleglo.

Ko so udarile prve kepce na pokrov, je kriknil Cenek.

»Ne, ne, mame ne v jamo!«

Ženske so udarile v vek. Klemen je z vso silo tiščal zobe v ustnice.

Zrasla je gomila in ob gomili Jakopin in otroci in Resnikovo sovraštvo.

Resnik se je odtrgal od svoje gruč in stopil k Jakopinu.

»Krivica tudi iz groba vpije, Jakopin. Pomagali ti bomo.«

In je zavrtel oči v Klemen. Zeleno so se svetile kakor kačje.

Nato je počasi odšel med grobovi. Za njim Križnar in Koritnik in peščica mladih ljudi.

Čez čas šele se je Jakopin prav zavedel. Kakor da se je prebudil iz težkega sna je obletel križe in uprl pordele oči v Klemen.

»Kaj bo zdaj, gospod?«

Klemenova roka je mehko legla na Jakopinovo ramo.

»Pojdiva, Jakopin, otroci so nama ostali.«

(Dalje prihodnjč.)

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----

(Nadaljevanje s 5. strani.)

leži morda v omari, star krznen ovrtnik, ali pa izrežemo iz starega krznenege plašča še dobre dele.

Če obrobimo žepke kakšne preproste obleke ali napravimo zapestja pri tričetrtinskih rokavih ali obrobimo spodnji rob jopice s krznom, zadobi vsaka, še tako preprosta obleka videz razkošnosti.

ROBČKI IN ZAPONKE

Videz obleke lahko spremenimo tudi, ne da bi morale prijeti za šivanko. Kako lepo je, če iz žepka preproste obleke kuka ljubeč pisan ali čipkast robček. Ali če pripnemo nanjo lepo biserno, srebrno ali zlato zaponko. Pa tudi čisto navadne modne zaponke včasih odlično opravijo svojo nalogo.

Včasih pa je mnogo bolj odvisno od ženske same, ki bi hotela napraviti prijeten vtis, kako se obnaša. Naj je obleka še tako elegantna, če jo nosi ženska, ki se vedno kislo drži, ne napravi nobenega prijetnega vtisa.

BOLERO IN JOPICA

Nove, široke jopice, ki enostavno padajo za ramen, so se zadnje čase zelo udomačile. Zeleti bi pa bilo, da bi bile bolj različne v barvah, kajti preveč vidimo rdečih jopic; rdeča barva pa ne pristaja vsakemu obrazu. Kratek bolero je vedno primeren, bodisi k poletnim ali zimskim oblekam, posebno za na pol dorasla dekleta.

Če ste se morda zredili, tedaj ne obnavljajte oblek s kakšnimi širokimi pasovi. Čeprav širok pas še podčrta vitkost telesa pri mladem dekletu, je za močnejše postave neokusen. Visoke, vitke ženske si sploh lahko privoščijo mnogo več izprememb kot ostale. Njim pristaja široko krilo, široka jopica prav tako kakor strogo po telesu ukrojena obleka. Nikdar pa visoke ženske ne smejo nositi oblek brez pasu, kajti taka obleka izgleda dolgočasna kot nočna srajca.

PASOVI

Preprosta obleka, če ima primeren pas, praviše učinkuje. Pas je lahko izdelan iz usnja. Zelo lep je pas iz tafta, katerega zvežemo v pentljo in pritrđimo s srebrno zaponko na obleko. K temni obleki se poda tudi pas iz baržuna.

SVILENE OVRAATNE RUTE

Te so se menda enkrat za vselej udomačile. Pravijo, da se pozna po tem, kako si kakšna ženska zaveže ovratno ruto, če ima smisel za red in za lepoto. Ruto nosite, kakor pač kateri prija in kakor to zahteva obleka.

Delna dodelitev živil za 46. dodelitveno dobo

Upravičeni so prejeli:	Kruh			Test-nina	Pš. mo	Meso	Mast	Ovseni kosmi.	„Hlaas“ za otroke	„Oma“ za otroke	Stro-nice
(Odreзки nakaznic:	400 g	500 g	1000 g	250 g	800 g	100 g	120 g	150 g	600 g	1000 g	500 g
1 Navadni potrošniki nad 18 let	3		1, 2	11	4	8, 9		5			6
2 Mladina od 12-18 let	3		1, 2	11	4	8, 9		5			6
3 Otroci od 6-12 let	3		1, 2		4	8, 9		5	27		
4 Otroci od 3-6 let	3		1, 2		4			5	17	27	
5 Otroci do 3 let		1						5	17		
6 Delni samooskrbovalci z maslom nad 18 let	103		101	111	104	108					106
7 Mladina od 12-18 let	103		101	111	104	108					106
8 Otroci od 6-12 let	103		101		104	108		127			
9 Otroci od 3-6 let	103		101		104			127			
10 Otroci do 3 let		101							126	125	
11 Delni samooskrbovalci z mesom in maslo nad 18 let	203		201	211	204						206
12 Mladina od 12-18 let	203		201	202	211	204					206
13 Otroci od 6-12 let	203		201	202		204		227			
14 Otroci od 3-6 let	203		201	202		204		227			
15 Otroci do 3 let		201							226	225	
16 Delni samooskrbovalci z mesom, maslom in maslo	303		301	311	304						306
17 Mladina od 12-18 let	303		301	302	311	304					306
18 Otroci od 6-12 let	303		301	302		304		327			
19 Otroci od 3-6 let	303		301	302		304		327			
20 Otroci do 3 let		301							326	325	
26 Krušna nakaznica za popolne samooskrbovalce			407	408							
28 Dodatna nakaznica za delavce	603	612	615	624		601	613				
29 Dodatna nakaznica za težke delavce			703	712	715	701	710	702			
			724			713	714				
30 Dodatna nakaznica za najtežje delavce			803	804	815	801	813	802			
			820	817	831	825	818	830			
31 Nakaznica za nosečnice in doječe matere						901	902	905			

200 gr rozin na odrezke 7 E, 7 Jgd, 7 K, 7 Klk in 7 Klst.

200gr ovsenih kosmičev na odrezke 602 A in 614 A;

700 gr ovsenih kosmičev na odrezke 705 S in 716 S;

900 gr ovsenih kosmičev na odrezke 805 Sst in 826 Sst;

600 gr stročnic na odrezke 605 A in 616 A;

800 gr stročnic na odrezke 706 S, 718 S, 806 Sst in 828 Sst;

800 gr testenin na odrezke 903 M;

150 gr sira na odrezke 608 A, 708 S in 808 Sst;

125 gr kakava na odrezke 24 Klk in 24 Klst;

1400 gr krompirja na odrezke 607 A, 621 A, 707 S, 721 S, 807 Sst in 821 Sst.

Na odrezke, označene z E, Jgd, K in Klk št. 3, 103, 203 in 303 kupite lahko na mesto 400 gr kruha 250 gr kavinene nado mestka.

Dalje se bo oddajalo na tedenske odrezke I—IV nakaznice za krompir 43—46, označene z »46 E«, skupno 5600 gr krompirja in na tedenske odrezke I—IV, označene z »46 Klst«, skupno 2800 gr krompirja.

Na odrezke po 50 gr kruha, ki so označeni s črko »W« lahko kupite pšenično moko v razmerju 100 : 75.

Rozine in kakao je treba kupiti pri onem trgovcu, pri katerem ste to dvojce naročili v 45. dodelitveni dobi.